

PÄRNU TAMMSAARE LASTEAIJA
ÕPPEKAVA

SISUKORD

1	LASTEASUTUSE LIIK JA ERIPÄRA	3
1.1	Liik ja üldinfo	3
1.2	Lasteasutuse eripära	3
2	ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID JA PÕHIMÕTTED.....	4
2.1	Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid.....	4
2.2	Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted	4
3	ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS	6
3.1	Päevakava koostamise põhimõtted.....	6
3.2	Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine	6
4	LAPSE ARENGU HINDAMINE	8
5	ERIVAJADUSEGA LAPSE ARENGU TOETAMINE.....	9
6	KOOSTÖÖ LAPSEVANEMATEGA	10
7	LAPSE EELDATAVAD ÜLDOSKUSED VANUSETI.....	11
8	ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID JA SISU NING LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED VANUSETI.....	16
8.1	Valdkond Mina ja keskkond	16
8.2	Valdkond Keel ja kõne	33
8.3	Valdkond Matemaatika	42
8.4	Valdkond Kunst.....	46
8.5	Valdkond Muusika	54
8.6	Valdkond Liikumine	59
9	ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD	65

1 LASTEASUTUSE LIIK JA ERIPÄRA

1 Liik ja üldinfo

Pärnu Tammsaare Lasteaed (edaspidi: lasteasutus), on munitsipaalõppeasutus, mis juhindub riigi ja kohaliku omavalitsuse korralduse seadusest reguleerivatest õigusaktidest ning lasteasutuse põhimäärusest.

Pärnu Tammsaare Lasteaed on Pärnu linnavalitsuse hallatav õppeasutus, mis asub aadressil A. H. Tammsaare pst 10b, 80015 Pärnu.

Lasteasutuses on sõimerühmad kuni kolmeaastastele, lasteaiarühmad kuni seitsmeaastastele lastele ja tasandusrühmad.

Lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevus toimub eesti keeles.

2 Lasteasutuse eripära

- 1.1.1 Lasteasutus kuulub alates 2009. aastast **Tervist Edendavate Lasteaedade** (edaspidi TEL) võrgustikku. Loodud on tervisemeeskond, kelle eestvedamisel ja juhtimisel toimub tervist edendav tegevus.
- 1.1.2 Lasteasutus on liitunud 2013. aastast „**Kiusamisest vaba lasteaed ja kool**“ projektiga. Projekt on Taani metoodikal põhinev. Sihtgrupiks on kolme kuni kümne aastased lapsed, lasteaiaõpetajad, õpetaja abid, lapsevanemad ja teised lapsele olulised inimesed. Projektis osalemine toetab väärtuskasvatust.
- 1.1.3 Lasteasutus töötab Johannes Käisi üldõpetuslike põhimõtete alusel, mille keskmeks on isetegevus, elulähedus, lapselähedus, kodulähedus ja loodulähedus.
- 1.1.4 Lasteasutuses on kaks tasandusrühma spetsiifilise arenguhäiretega lastele.
- 1.1.5 Lasteasutuse traditsioonid:
  - a. sügisandide näitus;
  - b. mardi- ja kadripäeva tähistamine;
  - c. jõulude tähistamine;
  - d. lasteaia sünnipäeva tähistamine;
  - e. Eesti Vabariigi sünnipäeva tähistamine;
  - f. vastlatrall;
  - g. südamenädal;
  - h. spordipäevad sügisel ja kevadel
  - i. perepäev;
  - j. lasteaia lõpupidu kooliminevatele lastele.

2 ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID JA PÕHIMÕTTED

3 Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid

- 2.1.1 Õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärk on lapse mitmekülgne ja järjepidev areng kodu ja lasteasutuse koostöös.
- 2.1.2 Üldeesmärgist lähtuvalt toetab õppe- ja kasvatustegevus lapse kehalist, vaimset ja sotsiaalset, sealhulgas emotsionaalset arengut, mille tulemusel kujuneb lapsel:
- terviklik ja positiivne minapilt;
  - ümbritseva keskkonna mõistmine;
  - eetiline käitumine ning algatusvõime;
  - esmased tööharjumused;
  - kehaline aktiivsus ja arusaam tervise hoidmise tähtsusest;
  - mängu-, õpi-, sotsiaalsed- ja enesekohased oskused.

4 Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted

- 2.1.3 Õppimise käsitluse aluseks on lasteasutuses **lapsest lähtuv õpetamine ja kasvatamine**, kus õppimise allikana nähakse lapse sisemist aktiivsust, mis väljendub huvi tundmises ümbritseva maailma vastu.

2.1.4 Õppimise olemus lapsest lähtuva käsituse puhul:

- õppimine aitab paremini kohaneda elukeskkonnaga;
- õppimine on protsess, kus kogemuse vahendusel kujunevad püsivad muutused inimese käitumises;
- õppimisel on rõhuasetus uurimisel ja avastamisel, õpetaja kasutab näitlikku materjali, mis on lapsele eakohane;
- õppimist mõjutavad nii laste omavahelised suhted kui ka suhted õpetajaga;
- õppimine on edukam, kui see toimub individuaalselt või väiksemas laste grupis;
- õppides tahavad lapsed olla tegevuses, mitte oodata ainult täiskasvanu õpetusi.

2.1.5 Lapse roll lapsest lähtuva käsituse puhul:

- lapsed osalevad planeerimisel, arutavad koos õpetajaga, kuidas leida vastuseid neid huvitavatele küsimustele;
- laps on uudishimulik, esitab küsimusi ja tahab avastada maailma enda ümber;
- laps osaleb aktiivselt õppimisprotsessis;
- laps õpib erinevates olukordades;
- lapsel on võimalik teha valikuid;
- laps uurib, koos õpetaja ja eakaaslastega, arutleb, vestleb, vaatab raamatuid;
- laps jagab teadmisi teiste lastega, näitab oma töid ja räägib oma avastustest;
- laps õpib mängides.

2.1.6 Õpetaja roll lapsest lähtuva käsituse puhul:

- õpetaja püstitab lapsest lähtuvaid kasvatustlike ning õpetuslike eesmärgid;
- õpetaja analüüsib oma tööd lähtuvalt püstitatud eesmärkidest;
- õpetaja tunneb ja analüüsib lapse arengut;
- õpetaja uurib, õpib ja tegutseb koos lapsega, suunab last õpitu põhjal järeltõlgimise tegema ning leidma seoseid varemõpituiga;
- õpetaja seab esikohale lapse vajadused ja huvid;
- õpetaja annab lapsele positiivset tagasisidet sooritatud tegevustest;
- õpetaja loob erinevaid tegutsemisvõimalusi, aitab lapsel õpitud igapäevaelus kasutada;

- h. õpetaja lähtub lapse individuaalsest arengust ja vajadustest;
- i. õpetaja suunab ja juhendab lapse mängu.

2.1.7 Arengukeskkond pakub lapsest lähtuva käsituse puhul:

- a. erinevaid valikuvõimalusi;
- b. harjutamisvõimalusi;
- c. turvalisust ja emotsionaalset heaolu;
- d. tuge ja juhendamist;
- e. arenguliselt sobivaid mängu- ja õppevahendeid;
- f. võimalust tegutseda väikeses grupis ja individuaalselt.

3 ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS

Lasteasutuses algab õppeaasta 1. septembril ning kestab 31. augustini.

31. maist – 31. augustini on tegevuste planeerijaks laps. Sellel ajavahemikul toimub õpitu kordamine ja kinnistamine ning põhirõhk on mängulistel õuetegevustel. Laste tegevuse planeerimisel suvel on õpetajal suunav ja vaatlev roll.

Jõuludest (22. detsember) kuni uue aasta esimese nädala lõpuni kinnistatakse omandatud teadmisi ja kogemusi erinevates mängulistest tegevustes.

5 Päevakava koostamise põhimõtted

3.1.1 Õppe- ja kasvatustegevus tugineb päevakavale, mis määrab päeva rütmi, kus vahelduvad igapäevatoimingud, laste vabategevus ning lõimitud mängulised õppe- ja kasvatustegevused. Laste päevakava on paindlik ja lapse jaoks tasakaalustatud arvestades lapse ealisi ning individuaalseid arenguvajadusi. Lasteasutuse päevakava kinnitab direktor.

3.1.2 Muusika- ja liikumistegevused toimuvad kindla ajakava järgi.

6 Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine

3.1.3 Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja läbiviimisel arvestavad pedagoogid lapse arengutaset, vanust, sugu ning lapse huve. Lapse kasvades ja arenedes lähtutakse õppesisu valikul üldjuhul üldõpetuslikust põhimõttest – kergemalt raskemale, lähemalt kaugemale, üksikult üldisemale.

3.1.4 Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamise perioodi otsustab pedagoogiline nõukogu.

3.1.5 Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel püstitavad õpetajad kuu eesmärgid, mille alusel planeeritakse nädala või kuu tegevused vastavalt rühma õpetajate soovile või käsitletavale teemale.

3.1.6 Õppe- ja kasvatustegevuse planeerimisel koostatakse kavandatava perioodi eesmärgid, temaatika, õppesisu ja -tegevused. Rühma õppe- ja kasvatustegevus on paindlik ning võimaldab pedagoogil teha vajadusel muudatusi.

3.1.7 Rühma õppe- ja kasvatustegevus viiakse läbi esteetilises ja turvalises ning individuaalset, grupidööd või ühistegevusi võimaldavas keskkonnas. Õppe- ja kasvatustegevus seotakse eelkõige kodukoha, inimeste, looduse ja asutustega. Õpitavaga (objektid, nähtused) tutvutakse loomulikus keskkonnas. Näiteks erinevaid elukutseid tutvustatakse lastevanemate töökohtades, õppekäike loodusesse korraldatakse erinevatel aastaegadel.

3.1.8 Tegevuskoha valikul arvestatakse nii üldisi kui ka valdkondade õppe- ja kasvatustegevuse eesmäärke, eri valdkondade sisude ja tegevuste lõimimist, tegevusteks vajalikke vahendeid ning pedagoogide ja personali kaasamist.

3.1.9 Tervist edendava lasteaiana on terviseõpetuse teemad lõimitud kõikidesse õppe- ja kasvatustegevuse valdkondadesse. Vähemalt üks kord nädalas viiakse läbi õuesõpe.

3.1.10 Loodusega tutvutakse liigirohke taimestikuga õuealal, kus on õuesõppe tegevusnurk ja õpperada. Lasteasutuse asukoht Pärnu Rannapargi ning mere läheduses rikastab õuesõppe läbiviimise võimalusi.

3.1.11 Liiklusõpetust viiakse läbi lasteaia liiklusväljakul, mis märgiti maha Statoili ja Maanteameti kaudu saadud toetusega.

3.1.12 Õppe- ja kasvatustöö dokument on rühmapäevik, kuhu pedagoogid kirjutavad iga päev läbi viidud õppe- ja kasvatustegevuse sisu. Iga kavandatud perioodi lõpus tehakse õppe- ja kasvatustöö analüüs, milles lähtutakse püstitatud eesmärkidest.

4 LAPSE ARENGU HINDAMINE

4.1 Lapse arengu hindamise eesmärgiks on:

- 4.1.1 saada tagasisidet lapse arengulistest saavutustest;
- 4.1.2 selgitada välja lapse erivajadused, õppimise ja õpetamise eripära;
- 4.1.3 aidata lapsel ise enda arengut ja edasiminekut näha;
- 4.1.4 anda lapse arengust tagasisidet lapsevanemale.

4.2 Lapse arengu hindamine ja analüüsimine on oluline lapse eripära mõistmiseks, erivajaduse väljaselgitamiseks, positiivse enesehinnangu ning arengu toetamiseks.

4.3 Laste arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtted ning korraldus tuginevad lasteasutuse pedagoogilise nõukogu otsusele.

4.4 Lapse arengu hindamine on osa igapäevasest õppe- ja kasvatusprotsessist. Pedagoogid vaatlevad ja jälgivad lapsi vabamängus, igapäevategevustes ning suunatud tegevustes.

4.6 Lapse arengu hindamise aluseks on eeldatavad üldoskused ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade tulemused.

4.7 Lapse arengu jälgimine dokumenteeritakse lapse arengumapis. Arengumapi moodustavad lasteaia perioodi jooksul kogutud ja süstematiseeritud kunsti- ja/või kirjatööd. Mappi lisatakse lapse arengu hindamise tabelid (täidetakse sügisel ja kevadel – lisa 1), vaatluse korral vaatlusprotokoll, arenguvestluste kokkuvõtted ja teised lapse arengut näitavad materjalid.

4.8 Rühma õpetaja poolt täidetud lapse arengu hindamise tabelid ja lapsevanema täidetud „Terviseleht“ on logopeedile/eripedagoogile aluseks lapse uurimisel.

4.9 Vähemalt üks kord õppeaastas viivad rühma õpetajad lapse arengu hindamiseks ja toetamiseks lapsevanemaga läbi arenguvestluse, kus:

- 4.9.1 saadakse vastastikust tagasisidet lapse arengust ja õppimise tulemustest;
- 4.9.2 selgitatakse lapsevanema seisukohad ja ootused lapse arengule;
- 4.9.3 jagatakse soovitusi edaspidiseks lapse arengu toetamiseks.

4.10 Laste koolivalmiduse uuringu viib vajadusel läbi eripedagoog/logopeed kasutades erinevaid teste: Psühholoogilis-pedagoogiline diagnostika 6.-7. aastastele lastele (J. Strebeleva) ja/või Joonistamise test koolivalmiduse selgitamise abivahend (E. Kikas).

4.11 Lasteasutuse õppekava läbinule koosatavad rühma õpetajad koolivalmiduskaardi (lisa 2), milles on kirjeldatud lapse arengu tulemused. Vanem esitab koolivalmiduskaardi koolile, kus laps asub täitma koolikohustust.

4.12 Logopeedilist/eripedagoogilist abi saanud laste koolivalmiduskaardi täitmisele kaasatakse vajadusel logopeed/eripedagoog.

4.13 Lapse arengu hindamise ja arenguvestluse tulemus (lisa 3) dokumenteeritakse „Isikuandmete kaitse seaduses“ sätestatud tingimustel.

5 ERIVAJADUSEGA LAPSE ARENGU TOETAMINE

5.1. Erivajadustega laps on laps, kelle võimetest, tervises seisundist, keelelisest ja kultuurilisest taustast ning isiksuseomadustest tingitud arenguvajaduste toetamiseks on vaja teha muudatusi või kohandusi lapse kasvukeskkonnas (mängu- ja õppevahendid, ruumid, õppe- ja kasvatusmeetodid, jm) või rühma tegevuskavas.

5.2 Erivajadustega lapse, sealhulgas andeka lapse arengu toetamine lasteaias on meeskonnatöö.

5.4 Vajadusel koostavad rühma pedagoogid õppeaasta algul koostöös logopeedi/eripedagoogi jt spetsialistidega ning lapsevanemaga lapsele individuaalse arenduskava (lisa 4). Vähemalt üks kord õppeaastas tehakse kokkuvõtte individuaalse arenduskava rakendumisest, arengukeskkonna sobilikkusest ning lapse edasistest vajadustest.

5.5 Lasteasutus toetab erineva keelelise ja kultuurilise taustaga peret lapsele oma keele ja kultuuri tutvustamisel ning eesti keele ja kultuuri tutvustamisel ja väärtustamisel, samas tutvustatakse nende kultuuri teistele rühmakaaslastele.

5.6 Lasteasutuses õpetatakse ja arendatakse lapsi nii individuaal- kui ka grupitegevustes arvestades iga erivajadusega lapse võimeid ja arengutaset. Arendustegevuses kasutatakse üldtunnustatud sõnalisi, näitlikke ja praktilisi meetodeid.

5.7 Lapse puhul, kelle oskustes, teadmistes või käitumises on täheldatud probleeme, kaasatakse hindamisse teisi spetsialiste. Logopeed/eripedagoogi uuringute käigus hinnatakse konkreetse lapse kõne ja kognitiivse arengu taset.

5.8 Vajadusel suunatakse laps Pärnumaa Rajaleidja Keskusesse, kes konkretiseerib eriabi vormi ja mahu ning suunab vajadusel lapse tema arengust lähtuvalt sobivasse erilasteaeda/rühma. Pärnumaa Rajaleidja Keskusesse pöörduvad ka koolipikenduse taotlejad.

5.9 Kõneuuringu tulemuse alusel komplekteerib logopeed/eripedagoog kõneravigrupi.

5.10 Tasandusrühma logopeed/eripedagoog uurib lapse kõnet ja tunnetuslike protsesside arengutaset. Vajadusel koostatakse koostöös rühma õpetajate, lapsevanemate ja tugispetsialistidega individuaalne arenduskava.

5.11 Tasandusrühma lapse kõne arendamine ja kujundamine toimub individuaalselt või grupis vähemalt kolm korda nädalas.

5.12 Logopeed/eripedagoogil on igal nädalal individuaalnõustamise aeg tasandusrühma lapse vanemale.

6 KOOSTÖÖ LAPSEVANEMATEGA

6.1 Koostöö lapsevanematega toetub partnerlussuhete loomisele. Pedagoogid ja lapsevanemad vastutavad vastastikuste heade suhete loomise ja arendamise eest. Igapäevane suhtlemine, lugupidamine, lapse huvide ja erinevustega arvestamine toetab positiivsete suhete kujunemist. Perekond kannab peamist vastutust lapse kasvatuse, hoolitsuse ja arengu eest.

6.2 Tähtis on õpetaja ja lapsevanemate esmane kohtumine. Esimese sammu koostöö loomiseks teeb õpetaja. Hea koostöö aluseks on õpetaja professionaalsed suhtlemisoskused, positiivne hoiak ja oskus ennast vanematele arusaadavaks teha.

6.3 Koostöö lapsevanemaga algab enne lasteaeda tulekut. Uutele lastevanematele korraldatakse koosolek, kus vanemad saavad lasteaeda puudutavat informatsiooni (lasteaia kodukord ja päevakava, vajalikud riided, koostöö tähtsus õpetaja ja lapsevanemate vahel, jne).

6.4 Koostöös lastevanematega arutatakse läbi lasteaia ning rühma õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid ja põhimõtted, tähtsamad üritused, õppekäigud ning uute laste puhul ka rühmareeglid. Iga aasta septembris kooskõlastatakse vanemate ja õpetajate ootused ning eesmärgid läbi rühma tegevuskava.

6.5 Lapsevanematega suhtlemise võimalused:

- 6.5.1 individuaalne vestlemine lapse lasteasutusse tuleku ja lahkumise ajal;
- 6.5.2 informatsioon rühma teadetetahvilil;
- 6.5.3 elektrooniline kirjavahetus;
- 6.5.4 lastevanematega kohtumine kindlaksmääratud ajal;
- 6.5.5 lapse arenguveestlus;
- 6.5.6 lastevanemate nõustamine;
- 6.5.7 lastevanemate osalemine lasteaia- ja rühmaüritustel;
- 6.5.8 lastevanemate koosolekud vähemalt kaks korda aastas.

6.6 Vajadusel toimub lapsevanemate nõustamine õppe- ja kasvatustöö küsimustes (edaspidi pedagoogiline nõustamine). Pedagoogiline nõustamine on aktiivne koostöö protsess lapsevanemaga, et leida lahendusi kasvatusprobleemidele või võimaldada tal paremini toime tulla laste kasvatamisega.

6.8 Lapsevanemal võimaldatakse anda tagasisidet lasteasutuse tegevusele:

- 6.8.1 edastades enda tagasiside vahetult rühma õpetajale või juhtkonnale;
- 6.8.2 lastevanemate rahulolu küsimustikele vastamise kaudu;
- 6.8.3 rühma koosolekutel sügisel ja kevadel.

7 LAPSE EELDATAVAD ÜLDOSKUSED VANUSETI

Õppe- ja kasvatustegevuse sisu toetab laste üldoskuste arengut ja valdkondade pädevusi.

Õppekavas eristatakse nelja **üldoskuste** rühma: mänguoskused; tunnetus- ja õpioskused; sotsiaalsed oskused; enesekohased oskused

Mänguoskused

Mäng on eelkoolieas lapse põhitegevus. Mängu käigus omandab ja kinnistab laps uut teavet, uusi oskusi, peegeldab tundeid ja soove, õpib suhtlema, omandab kogemusi ja käitumisreegleid. Mänguoskus on kõigi üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse eri valdkondade oskuste ja teadmiste arengu alus.

2 – 3 aastased	3 – 4 aastased	4 – 5 aastased	5 – 6 aastased	6 – 7 aastased
1. Mängib mõnda aega koos teiste lastega, järgib lihtsamaid reegleid.	1. Konstrueerib, osaleb koos teiste lastega rolli-, võistlusemängudes ja loovtegevustes.	1. Algatab erinevaid mängu ja arendab mängu sisu.	1. Tegutseb kõikides mänguliikides.	1. Rakendab mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast.
2. Kordab ja jäljendab varasemaid kogemusi, mälu pilte nii konstruktiivses (ülesehitav mäng) kui rollimängus.	2. Oskab oma mängu planeerida ja organiseerida.	2. Konstrueerib, katsetab, eksperimenteerib, uurib erinevaid võimalusi, kasutades kujutlusi, sümboleid, reaalseid esemeid ja objekte.	2. Naudib võistlusemänge ja võitmist.	2. Keskendub mängule, täidab mängudes erinevaid rolle.
3. Loovutab ja vahetab mänguasju.	3. Arvestab reegleid autoriteedi juhitud mängudes ja tegevustes.	3. Tegutseb koos eakaaslastega erinevates mänguliikides, loovtegevustes.	3. Suudab algatada mängu, mängida grupis, teha koostööd.	3. Järgib mängureegleid ja oskab neid selgitada teistele.
4. Keskendub mängule.	4. Huvitub lauamängudest.	4. Eelistab soole vastavaid mängu.	4. Järgib mängu reegleid, nende täitmist teiste poolt; oskab selgitada reegleid.	4. Suudab mängu käigus probleeme lahendada, kokkuleppeid sõlmida.
	5. Rakendab mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi, muljeid ümbritsevast maailmast.	5. Peab kinni mängureeglitest ning oskab neid selgitada.	5. Kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid.	5. Algatab erinevaid mängu ja arendab mängu sisu.
				6. Tunneb mängust rõõmu ning suudab mängudele keskenduda.

2 – 3 aastased	3 – 4 aastased	4 – 5 aastased	5 – 6 aastased	6 – 7 aastased
				7. Tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust võistlusmängus.
				8. Kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid.

Tunnetus- ja õpioskused

Tunnetusoskused on oskused tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse – taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsiooni. Õpioskuste all mõistetakse lapse suutlikkust hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengu alusel.

2 – 3 aastased	3 – 4 aastased	4 – 5 aastased	5 – 6 aastased	6 – 7 aastased
1. Planeerib ja organiseerib tegevusi täiskasvanu abiga.	1. Rühmitab, liigitab lihtsamate üldmõistete või mitme tunnuse alusel.	1. Oskab vaadelda, märgata detaile, olulisi tunnuseid ja seoseid.	1. Suudab keskenduda tegevusele 20-30 minutit.	1. Saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus, tagajärg), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna.
2. Omandab uusi seoseid, mõisteid ja teadmisi korduva tegutsemise kaudu.	2. Suudab keskenduda, areneb tahteline tähelepanu.	2. On ettekujutus numbritest, tähtedest kui sümbolitest.	2. Planeerib oma igapäevaseid tegevusi, seab eesmärgid, üritab alustatud tegevuse lõpetada.	2. Tegutseb sihipäraselt, keskendub ühele tegevusele kuni 30 minutit.
3. Oskab vastata lihtsamatele küsimustele “miks?”, “kuidas?”.	3. Omandab teadmisi praktiliste situatsioonide, kogemuste, kujutluste ja kõne kaudu.	3. Omandab teadmisi kogemuste ja kõne kaudu, tegutseb aktiivselt ning lahendab probleeme.	3. Osaleb aktiivselt praktilistes, käelistes ja loovtegevustes.	3. Kavandab ja korraldab oma igapäevategevusi ja viib alustatud tegevused lõpuni.
4. Klassifitseerib asju ühe või mitme tajutava omaduse järgi.	4. Orienteerub aja-, ruumi-, suuruse, värvi-, vormi mõistetes.	4. Kõnes väljendub liht- ja liitlausetega.	4. Saab aru asjadevahelistest suhetest, omadustest, ajalisest-ruumilisest järjestusest.	4. Tegutseb uudes olukorras täiskasvanu juhiste järgi.
5. On kujunenud mõtlemis- ja väljendusoskus.	5. Väljendub kõnes vabalt, algatab ja lõpetab vestlust, püsib teema juures.	5. Reguleerib oma tegevusi sisekõne abil.	5. Kasutab suhtlemisel sidusat kõnet, arutlevat dialoogi.	5. Suhtub õppimisse positiivselt - tahab õppida, uurida, esitada küsimusi, avastada ja katsetada.
2 – 3 aastased	3 – 4 aastased	4 – 5 aastased	5 – 6 aastased	6 – 7 aastased

6. Osaleb dialoogis, teeb lihtsamaid üldistusi nähtavate objektide ja tunnuste alusel.	6. Saab aru lihtsamatest piltlikest võrdlustest, mõistatustest, seostest.	6. Keskendub püsivalt tegevusele - 20 minutit.	6. Teab ja kasutab numbreid, tähti kui sümboloid; kirjutab, teeb lihtsamaid matemaatilisi tehteid.	6. Mõtleb nii kaemuslik-kujundlikult kui ka verbaalselt, saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi.
7. On ettekujutus arvu, aja, värvuste, suuruste mõistetest.		7. Areneb mälu (kordamine, rühmitamine, järjestamine, võrdlemine, kõne, luuletused, laulud, mõistatused, jne).	7. Orienteerub oma teadmistes, märkab detaile ja seoseid.	7. Rühmitab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel.
8. Eristab realistlikke ja fantastilisi sündmusi kirjanduspalade kaudu.		8. Fantaseerib, jutustab olukordadest, mis toimusid minevikus või leiavad aset tulevikus.		8. Kasutab materjali meeldejätmiseks kordamist.
		9. Suureneb tahteline tähelepanu, püsivus; on positiivne suhtumine töösse, õppimisse.		

Sotsiaalsed oskused

Sotsiaalsete oskuste all mõistetakse lapse oskusi teistega suhelda, tajuda nii iseennast kui ka partnereid, võtta omaks ühiskonnas üldtunnustatud tavasid ning lähtuda eetilistest tõekspidamistest.

2 – 3 aastased	3 – 4 aastased	4 – 5 aastased	5 – 6 aastased	6 – 7 aastased
1. Tekivad sõprussuhted ühistegevus kaaslastega.	1. Saab aru ja järgib igapäevases suhtlemises lihtsamaid seltskondliku käitumise reegleid, järgib rühma reegleid.	1. Naudib gruppi kuulumist ja eakaaslaste seltsi, teeb koostööd, jagab ning vahetab mänguvahendeid.	1. Sõlmib eakaaslastega sõprussuhteid.	1. Tahab ja julgeb suhelda - huvitub suhetest ja tunneb huvi teiste vastu.
2. Jagab mänguasju, kuid on valdavalt omandihoidja.	2. Väärtustab oma saavutusi, tahab olla iseseisev.	2. On tundlik teiste hinnangute suhtes, vajab positiivset tagasisidet.	2. Suudab oma emotsioone ja käitumist kontrollida.	2. Teeb vahet hea ja halva käitumise vahel.
2 – 3 aastased	3 – 4 aastased	4 – 5 aastased	5 – 6 aastased	6 – 7 aastased

3. Täidab viisakusreegleid toetudes eeskujudele.	3. Püüab kaaslast abistada, lohutada; on mõningane ettekujutus teiste inimeste tunnetest, mõtetest.	3. Oskab avalikus kohas sobivalt käituda, teab, mida tohib ja mida mitte.	3. Suudab tegutseda iseseisvalt, vastutab oma tegevuse eest; abistab teisi, oskab ise abi paluda.	3. Järgib kokkulepituid reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme.
4. Püüab aidata ja lohutada, väljendab oma emotsioone.	4. Osaleb ühistegevustes, teeb kokkuleppeid.	4. Algatab suhtlemist, kuulab teisi.	4. Omandab grupi reeglid, arvestab grupi vajadustega.	4. Saab aru oma-võõras-ühine tähendusest.
5. Tajub turvatunnet reeglite täitmise ja korrale toetumise kaudu.		5. Mõistab teiste inimeste tundeid.		5. Püüab mõista teiste inimeste tundeid ja arvestada neid oma käitumises ja vestluses.
6. Teab oma nime		6. Saab aru reeglite olemusest ja nende täitmisest.		6. Osaleb rühma reeglite kujundamisel.
7. Näitab vanust sõrmedel.		7. Väljendab oma emotsioone, räägib nendest.		7. Oskab teistega arvestada ja teha koostööd.
		8. Oskab ja julgeb, huvi korral, esitada täiskasvanule küsimusi.		8. Loob sõprussuhteid.
				9. Selgitab oma seisukohti.
				10. Mõistab, et inimesed võivad olla erinevad.
				11. Hoolib teistest inimestest, osutab abi ja küsib seda vajadusel ka ise.

Enesekohased oskused

Enesekohaste oskuste all mõistetakse lapse suutlikkust eristada ja teadvustada oma oskusi, võimeid ja emotsioone, juhtida oma käitumist.

2 – 3 aastased	3 – 4 aastased	4 – 5 aastased	5 – 6 aastased	6 – 7 aastased
1. Räägib endast “mina” vormis.	1. Teab oma nime (ees- ja perekonnanimi), vanust, sugu, märkab soolisi erinevusi.	1. Suudab keskenduda, koondada tähelepanu tööle, tegevusele, mängule, lõpetab need.	1. Kasutab oma teadmisi igapäevaelulistes situatsioonides ja olukordades.	1. Oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele.
2. Saab hakkama eneseteenindamisega, on kujunenud tualetiharjumused.	2. Soovib olla edukas, huvitub võistlusmängudest.	2. Tahab iseseisvalt teha valikuid, otsustada.	2. Püstitab endale eesmärgid ja üritab neid ellu viia.	2. Teab, mis on tervisele kasulik või kahjulik ning kuidas ohutult käituda.
3. On omandanud sõnavara, mis võimaldab end väljendada.	3. Väljendab lihtsamaid emotsioone, seisukohti, soove, tahtmisi.	3. Orienteerub oma suutlikkuses (ma saan hakkama).	3. Toetub tunnustusele, tähelepanule, emotsionaalsele abile.	3. Saab hakkama eneseteenindamisega ja on kujunenud esmased tööharjumused.
4. Teeb iseseisvalt valikuid.	4. Saab hakkama eneseteenindamisega (sööb, joob, peseb käsi, riietub, kasutab tualetti, paneb jalatsid õigesti jalga).	4. Teab oma aadressi, pereliikmete nimesid.	4. Oskab erinevates olukordades sobivalt käituda.	4. Suudab oma emotsioone kirjeldada ning tugevaid emotsioone, nt rõõmu, viha, sobival viisil väljendada.
5. On kujunenud eneseteadvus ja enesetunnetus.	5. Saab aru valetamisest kui taunitavast käitumisest.	5. Kasutab õigesti söögiriistu, töövahendeid (pliiats, käärid, pintsel, jms).	5. Teeb koostööd teiste lastega, peab kinni lubadustest.	5. Kirjeldab enda häid omadusi ja oskusi.
6. Täidab igapäevaelu rutiini.		6. Tuleb toime eneseteenindamisega: riietumine, jalanõude õigesti jalgapanemine, tualeti kasutamine, jms.		6. Algatab mängu ja tegevusi.
				7. Tegutseb iseseisvalt ja vastutab oma käitumise eest.
				8. Kasutab erinevaid vahendeid heaperemehelikult ning tegevuse lõppedes koristab enda järelt.

8 ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID JA SISU NING LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED VANUSETI

7 Valdkond Mina ja keskkond

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

1. mõistab ja tunnetab ümbritsevat maailma terviklikult;
2. omab ettekujutust oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnas;
3. väärtustab nii eesti kultuuritraditsioone kui ka oma rahvuse kultuuritraditsioone;
4. väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ning ohutult;
5. väärtustab keskkonda hoidvat ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi;
6. märkab nähtusi ja muutusi looduses.

Valdkonna Mina ja keskkond sisu:

Valdkond Mina ja keskkond annab teistele tegevusvaldkondadele Keel ja Kõne, Matemaatika, Kunst, Muusika ja Liikumine temaatilise sisu.

1. sotsiaalne keskkond: mina, perekond ja sugulased, kodu, lasteaed, kool, ametid, kodumaa, eesti rahva tähtpäevad, kombed, üldinimlikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid; tervise väärtustamine, tervislik toitumine, inimkeha; ohuallikad ning ohutu käitumine.
2. looduskeskkond: kodukoha loodus, muutused looduses, elukeskkond, inimese mõju loodusele.
3. tehiskeskkond: ehitised, kodutehnika, jäätmed, transpordivahendid, jalakäija ohutu liiklemine, turvavarustus, virtuaalkeskkond.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

1. valitakse valdkonna temaatika lapse igapäevaelust ja teda ümbritsevast keskkonnast, mis hõlmab sotsiaalset keskkonda, loodus- ja tehiskeskkonda, sealhulgas tervise- ja liikluskasvatust;
2. suunatakse last ümbritsevat maailma märkama, uurima ning kogema mängu ja igapäevatoimingute kaudu, võimaldades lapsel ümbritsevat tajuda erinevate meelte ning aistingute abil: vaadeldes, nuusutades ja maitstes, kompides, kuulates helisid;
3. lõimitakse erinevaid tegevusi: võrdlemist, modelleerimist, mõõtmist, arvutamist, vestlemist, ettelugemist, kehalist liikumist, kunstilist ja muusikalist tegevust;
4. suunatakse last mängudes, ümbritsevas looduses, liikluses, oma terviseseisundis jm märgatu kohta küsimusi esitama (probleemi püstitama), küsimustele vastuseid leidma (oletama ja oletusi kontrollima) ja märgatust ning kogetust järeltõlge tegema;
5. suunatakse last materjale ja vahendeid säästlikult kasutama, hoolivalt ja heaperemehelikult käituma.

Eeldatavad õpitulemused Mina ja keskkonnas

Sisu	2 – 3 aastased	3 – 4 aastased	4 – 5 aastased	5 – 6 aastased	6 – 7 aastased
Sotsiaalne keskkond					
Mina	1. Teab oma eesnime.	1. Ütleb küsimise korral oma ees- ja perenime ning näitab sõrmedel oma vanust.	1. Ütleb oma ees- ja perekonnanime, vanuse ja soo (tüdruk, poiss).	1. Teab aastaaega, millal on tema sünnipäev ja kirjeldab kuidas seda tähistatakse.	1. Tutvustab ja kirjeldab ennast (nimetab oma ees- ja perekonnanime, vanust, sünnikuupäeva), enda omadusi ja lemmiktegevusi.
		2. Vastab õigesti küsimusele, kas ta on poiss või tüdruk.			
Kodu, perekond ja sugulased	2. Nimetab küsimise korral oma pereliikmeid (ema, isa, õde, vend) ja loomi.	3. Vastab küsimustele oma kodu ja pereliikmete kohta (nimed).	2. Teab, et igal inimesel on kodu. Kirjeldab oma kodu: eramu, korter.	2. Mõistab, et pered võivad olla erinevad.	2. Teab oma pereliikmeid ja lähisugulasi (vanavanemad, tädi/onu). Jutustab vanavanematest.
	3. Matkib täiskasvanu eeskujul koduseid toimetusi. (teeb süüa, peseb nõusid, koristab tuba, triigib, vaatab televiisorit, loeb raamatut).	4. Nimetab kodus elavaid pereliikmeid: ema, isa, õde, vend, vanaema, vanaisa ja loomad.	3. Kirjeldab oma perekonda (ema, isa, õde, vend) pereliikmete nimed ja perekonnanimed).	3. Kirjeldab kodumaja omapära: maja osad ja nende otstarve, ruumid ja nende sisustus.	3. Kirjeldab peretraditsioone.
	4. Tunneb ära oma kodu.	5. Nimetab kodus tehtavaid töid (ema peseb nõusid, koristab tube, triigib pesu; isa parandab kraani, teeb remonti, jne).	4. Kirjeldab pereliikmete koduseid tegevusi ja nimetab oma kohustusi nende hulgas.	4. Nimetab kodu asukoha: linnas (tänav, linn), maal (alev, talukoha nimi).	4. Oskab kirjeldada oma kodu ja kodukohta.
				5. Nimetab oma kodukoha tuntumaid asutusi ja paiku.	5. Teab kodust aadressi.
Lasteaed	5. Tunneb ära oma lasteaia ja teab täiskasvanu abiga oma rühma nime.	6. Küsimise korral nimetab rühma kui ka oma sõprade nimesid. Teab rühma õpetajate ja õpetaja abi nime.	5. Nimetab oma lasteaia nime.	6. Nimetab erinevaid ruume lasteaias ning teab nende otstarvet.	6. Nimetab oma lasteaia ja rühma nime. Teab lasteaia aadressi.

Sisu	2 – 3 aastased	3 – 4 aastased	4 – 5 aastased	5 – 6 aastased	6 – 7 aastased
	6. Leiab täiskasvanu abiga oma kapi, voodi, käterätiku rühmas.	7. Kasutab õigesti rühmas olevaid tarbeesemeid, mänguasju, raamatuid, mööblit, jne.	6. Oskab kirjeldada oma tegevusi ja mängu.	7. Kirjeldab lasteaia õue ala ning seal kasutatavaid vahendeid.	7. Nimetab ja kirjeldab lasteaia traditsioone (perepäev, spordipäev, jne).
	7. Nimetab rühmas olevaid esemeid (kapp, laud, tool, riul, mänguasjad).	8. Teab nimetada rühmas olulisemaid ruume, nende otstarvet ning sisustust.	7. Teab nimetada lasteaias olevaid ameteid ja töötajate tegemisi ning töövahendeid.	8. Teab oma, võõra ja ühise tähendust.	8. Teab rühmareegleid ja kodukorda, selgitab nende vajalikkust.
	8. Paneb täiskasvanu eeskujul asjad õigesti kohta.		8. Põhjustab mängu- või töökoha korrastamise vajadust.		
Kool					9. Kirjeldab, mille poolest lasteaed koolist erineb.
Ametid	9. Matkib lihtsamaid töövõtteid (lõikab noaga, peseb nõusid, parandab autot).	9. Oskab nimetada vanemate ameteid.	9. Loetleb tuntumate ametite juurde kuuluvaid töövahendeid (raamatud, tähekaardid, koristusvahendid, pliit, pott, kulp jne).	10. Kirjeldab elukutseid oma kodulinnas ja nende ametite juurde kuuluvaid töövahendeid.	10. Teab ja oskab kirjeldada erinevaid ameteid ja nende vajalikkust (arst, politsei, klienditeenindaja jne).
	10. Asetab töövahendid kokkulepitud kohta (mänguasjad riulisse, kasti jne).	10. Kirjeldab üldtuntud elukutseid oma lasteaias (õpetaja, õpetaja abi, kokk, jne).	10. Aitab lasteaias teha lihtsamaid korrastustöid nii toas kui õues, nimetab neid.	11. Põhjustab mängu- või töökoha korrastamise vajadust.	11. Mõistab töö ja vastutuse tähtsust.
				12. Soovib osaleda jõukohastes kodutöodes (mänguasjade koristamine, tolmu võtmine jne).	12. Selgitab raha otstarvet.
Kodumaa, teised rahvused Eestis ja lapsed mujal maailmas		11. Leiab Eesti lipu värvid teiste värvide seast.	11. Teab oma rahvust ja keelt ning riigi tähtsamaid sümboleid (lipp).	13. Nimetab sündmusi, mille puhul heisatakse riigilipp. (Eesti Vabariigi aastapäev; võidupüha; jaanipäev; emakeelepäev; teadmiste päev).	13. Nimetab Eesti riiklikke sümboleid (hümn, lipp, vapp, lind, kivi, lill).

Sisu	2 – 3 aastased	3 – 4 aastased	4 – 5 aastased	5 – 6 aastased	6 – 7 aastased
		12. Osaleb jõukohasel viisil vanemate laste ja täiskasvanute tegevuses kodumaale tähtsatel päevadel (ruumide kaunistamine, peoriiete kandmine jm).	12. Oskab nimetada sündmusi, mille puhul heisatakse riigilipp (vabariigi aastapäev, uus aasta, jne).	14. Nimetab erinevaid rahvusi oma rühmas ja kodukohas (eestlane, venelane, soomlane, jne). Suhtleb teisest rahvusest lapsega.	14. Teab kodulinna sümboleid (vapp, lipp).
		13. Teab oma keelt ja rahvust (eesti keel - eestlane, vene keel - venelane, jne).	13. Nimetab erinevaid rahvusi (eestlane, venelane, soomlane jne).	15. Kirjeldab rahvusest tulenevaid inimeste erinevusi (keeleline, rassiline).	15. Teab EV presidendi nime. Nimetab Eesti Vabariigi pealinna ja räägib sellest.
					16. Näitab Eesti kaardil oma kodukohta.
					17. Nimetab riiklike pühi (Eesti Vabariigi aastapäev, võidupüha, taasiseseisvumispäev, jne).
					18. Teab ja nimetab Eesti lähinaabreid (Läti, Leedu, Venemaa, Soome).
					19. Nimetab teisi Eestis elavaid rahvusi ja keeli (venelane, soomlane, lätlane jne).
					20. Teab, et mujal maailmas räägivad lapsed erinevaid keeli ja neil on erinev nahavärv.
Eesti rahva tähtpäevad, kombed.		14. Nimetab küsimise korral pühadega seotud tegevusi (jõulud - kuuse ehtimine, päkapikud käivad, jõuluvana tuleb; kevadpüha - munade värvimine, jne).	14. Nimetab tuntumaid rahvakalendri tähtpäevi (vastlad, mardipäev, kadripäev, jõulud, kevadpüha).	16. Kirjeldab eesti rahvakalendri tähtpäevade tähistamist peres (vastlad, mardipäev, kadripäev) ja nendega seotud tegevusi.	21. Teab eesti rahva tähtpäevi ja kombeid (käiakse Marti ja Katri mängimas, vastlapäeval pikad liud ja hernesupi söömine, jaanipäeval lõkke süütamine, jne).

Sisu	2 – 3 aastased	3 – 4 aastased	4 – 5 aastased	5 – 6 aastased	6 – 7 aastased
				17. Teab tähtpäevade tähtsust (kasvavad pikad linad, leib ei saa otsa, jne) ja kombeid (vanasõnad, ennustused, mängud, laulud, jne).	22. Teab tähtpäevi ja nende tähistamise vajalikkust (tarkusepäev, emakeelepäev, naljapäev, kevadpüha, volbripäev).
Väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid	11. Teab mõistete hea ja paha tähendust.	15. Käitub heasoovlikult (lohutab ja abistab teist last ning küsib abi).	15. Märkab kaaslast ja oskab teistega arvestada ning väljendab oma emotsioone (rõõm, mure)	18. Nimetab küsimise korral sõbra positiivseid omadusi.	23. Loob häid sõprussuhteid ning teab sõpruse tähendust.
	12. Meelde tuletamise korral tervitab, jätab hüvasti, palub ja tänab.		16. Teab üldtuntud viisakusreegleid (tänan, palun, tüdrukud lastakse enda ees uksest välja, jne).	19. Järgib käitumisreegleid erinevates olukordades (rühmas, kauplustes, teatris, kirikus, jm).	24. Kirjeldab sõbraks olemist ning sellega seotud tundeid, mis tekivad erinevates olukordades (rõõm, viha, üllatust, kurbust, jne).
	13. Lohutab haiget saanud sõpra (kallistab, teeb pai).		17. Tunneb ja järgib lauakombeid.	20. Teab mõistete hea-paha, õige-vale, aus-autu tähendusi.	25. Käitub kaasinimestega tähelepanelikult.
					26. Arvestab inimeste erivajadustega (kuulmis- ja nägemishäire, liikumisvaegus, jms).
Tervise väärtustamine	14. Teab, et enne söömist pestakse käsi.	16. Peseb hambaid täiskasvanu juhendamisel.	18. Nimetab tervist hoidvaid tegevusi (nt tervislik toitumine, piisav kehaline aktiivsus, piisav uni ja puhkus, mäng, hea tuju, meeldivad suhted).	21. Kirjeldab mida tähendab tema jaoks terve olemine.	27. Kirjeldab, kuidas ümbritsev keskkond ja inimeste käitumine võib mõjutada tervist (liikumine, sportimine, õige toitumine, uni, suitsetamine, alkoholi tarvitamine, rohke magusa söömine).
	15. Teab hammaste hooldamise vahendeid.		19. Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarsti juures käimine).	22. Selgitab, miks tekivad hambaaugud.	28. Järgib hammaste hooldamise ja hoidmise põhimõtteid igapäevaelus.

Sisu	2 – 3 aastased	3 – 4 aastased	4 – 5 aastased	5 – 6 aastased	6 – 7 aastased
				23. Teab, mis on haigus.	29. Jälgib isikliku hügieeni nõudeid (peale toaletis käimist ja enne söömist ning määrdumisel peseb käsi, jne).
Tervislik toitumine	16. Nimetab toiduaineid (leib, sai, piim, kurk, tomat, banaan, apelsin, porgand, kartul, kapsas, kaalikas, sibul, õun, pirn, jne).	17. Nimetab erinevaid toite (supp, praad, magustoit, jne).	20. Kirjeldab toidu maitset ja omadusi (magus, soolane, hapu, kuum, külm).	24. Nimetab toiduaineid, mida tuleks süüa iga päev (leib, piim, juurvili, puuvili, liha/kala, jne).	30. Nimetab toiduaineid, mida on vaja iga päev süüa rohkem ja mida vähem, et olla terve.
Inimkeha tundmine	17. Osutab küsimise korral kätele, jalgadele, silmadele, suule, ninale ja kõrvadele.	18. Nimetab kehaosi ja teab nende vajalikkust (silmadega näeme, kõrvadega kuuleme, suuga sööme, jne).	21. Teab ja kirjeldab tüdruku ning poisi erinevusi.	25. Teab millised tegevused aitavad meid hoida tervena.	31. Mõistab, et inimesed on erinevad ning neil on erinevad vajadused.
					32. 34. Selgitab, mis on südame ja kopsude kõige olulisem ülesanne ning teab, millised tegevused aitavad neid hoida tervena.
					33. Kirjeldab erinevate abivahendite vajalikkust (prillid, valge kepp, ratastool, kuuldeaparaat, jne).
Ohuallikad ja ohutu käitumine		19. Teab, et nõrgale jääle minna ei tohi.	22. Teab, et õnnetuse korral tuleb pöörduda täiskasvanu poole.	26. Nimetab tegevusi, mis võivad olla ohtlikud (talvel jääle minek; mängimine ohtlikes kohtades, nt tänaval, liivakarjääris, ehitisel; ujumine täiskasvanu järelevalveta; rattasõit kiivrita, jne).	34. Teab ja kirjeldab, kuidas tegutseda ohuolukordades (vette kukkumine, läbi jää vajumine, tulekahju, põletus, teadvuseta või raskelt vigastada saanud kaaslane).

Sisu	2 – 3 aastased	3 – 4 aastased	4 – 5 aastased	5 – 6 aastased	6 – 7 aastased
		20. Teab kuidas käsitseda nuga, kääre.	23. Selgitab, miks ei tohi võõrastega kaasa minna.	27. Nimetab kohti, esemeid ja aineid, mis võivad olla ohtlikud (nt trepid, rõdu, aknad, kuum toit/vedelik, lahtine tuli, ravimid, terariistad, kemikaalid, elekter, veekogud, ehitised).	35. Teab ja tunneb ümbritsevaid ohte (olukordadest, inimestest, keskkonnast, loomadest ja käitumisest põhjustatud ohud).
				28. Selgitab, miks ei tohi võõrastega kaasa minna.	36. Teab, millised on turvalise käitumise reeglid erinevates situatsioonides ja keskkondades.
					37. Nimetab hädaabinumbri 112 ja oskab seda kasutada.
					38. Julgeb keelduda tegevusest, kui osalemine on ennast ja teisi kahjustav või ohtlik.
Looduskeskkond					
Kodukoha loodus	1. Tunneb rõõmu looduses (õues) viibimisest.	1. Nimetab lasteaia õuel või lähemas ümbruses kasvavaid puid (tamm, kask, pihlakas, vaher).	1. Paneb tähele sesoonseid muutusi looduses (päevad lühenevad, ilmad muutuvad jahedamaks, puhub tuul, vihma või lund sajab, ööd pikenevad).	1. Osaleb lasteaia ümbruse korrastamisel (lillede istutamine, lehtede riisumine).	1. Suhtub loodusesse hoolitsevalt ja oskab näha looduse ilu.
	2. Osutamise korral nimetab metsa, lille, puud, muru.	2. Suhtub ümbritsevasse loodusesse hoolivalt ning käitub seda säästvalt (ei murra oksa, ei viska prügi maha).	2. Nimetab ja kirjeldab tuntumaid seeni (puravik, punane kärbseseen, kukeseen, pilvik, jne), mis kasvavad kodukoha metsas.	2. Nimetab oma kodukoha olulisemat veekogu (meri, jõgi).	2. Kirjeldab oma sõnadega kodukoha loodust (mere ääres, park, mets, rannaniidu looduskaitseala, lasteaia õuala).

Sisu	2 – 3 aastased	3 – 4 aastased	4 – 5 aastased	5 – 6 aastased	6 – 7 aastased
	3. Matkib täiskasvanu eeskujul liigutuste ja häälega erinevaid ilmastikunähtusi (vihmasadu, tuule puhumine).				3. Nimetab teravilju (oder, nisu, kaer, rukis), mis kasvavad kodukoha lähedal põldudel ja mida kasutatakse söögiks.
Koduloomad ja -linnud	4. Tunneb ja nimetab koera, kukke, küülikut, lehma, oravat, lammast, parti, kana.	3. Kirjeldab kassi, koera, küüliku, lehma välimust (pea, kael, kere, saba, jäsemed, kõrvad, vurrud, karvad, sarved, udarad) ja mis häält teevad.	3. Teab, kuidas koduloomade eest hoolitseda (anda süüa, juua, korrastada aset).	3. Kirjeldab, mille poolest on kass, koer, lehm, lammas ja kana kasulikud inimesele.	4. Nimetab koduloomade poegade nimetusi (vasikas, põrsas, tall, kutsikas, varss).
	5. Leiab ja nimetab loomade kehaosi (pea, saba, jalad; peas kõrvad, silmad, sarved, suu).	4. Nimetab, mida koduloomad söövad (küüliku toit – porgand, rohi, kapsalehed).	4. Kirjeldab koduloomade tegevusi (kass mängib lõngakeraga ja püüab hiiri, koer haugub ja valvab maja, lehm ammub ja annab piima).	4. Kirjeldab koduloomade elupaikasad (pesa, kuut, laut, puur, tall).	
	6. Tunneb hääletsuse järgi ära kuke, kassi, koera, lamba, lehma ja sea.	5. Laps eristab kukke, kana ja tibu ning iseloomustab neid välimuse järgi.			
Metsloomad	7. Teab mõningaid metsloomi (orav, karu, rebane, hunt, jänes).	6. Eristab ja nimetab piltidelt jänest, oravat, karu. Kirjeldab nende kõige iseloomulikumaid tunnuseid (jänesel pikad kõrvad, oraval kohev saba, karul väikesed kõrvad).	5. Tunneb ja nimetab muinasjuttudes tihti esinevaid metsloomi (jänes, orav, rebane, hunt, karu) ning teab, et nende elukoht on metsas.	5. Kirjeldab, kuidas inimene saab aidata metsloomi talvel (viib metsa kartuleid, porgandeid, teravilja, tammeterõusid).	5. Kirjeldab loomade valmistumist talveks: toidutagavarade kogumine, kaitsevärvi muutmine (jänese ja orava muudavad talveks värvust), talveuni.
	8. Leiab ja nimetab loomade kehaosi (pea, saba, jalad; peas kõrvad, silmad, suu, sarved).		6. Laitub rahulikult ja vaikselt loomade ja lindude läheduses.	6. Teab, et hunt ja rebane on kiskjad - metsasanitarid (söövad nõrku ja haigeid loomi, teised jäävad terveks ega haigestu).	6. Kirjeldab kevadisi muutusi loomade elus: talveune lõppemine, suvise kaitsevõrre omandamine, poegade sündimine ja nende eest hoolitsemine.

Sisu	2 – 3 aastased	3 – 4 aastased	4 – 5 aastased	5 – 6 aastased	6 – 7 aastased
			7. Teab metsloomade (orav, jänes, siil, karu) elust sügis-talvisel perioodil: kus elavad, kuidas liiguvad, millest toituvad, kuidas päästavad ennast vaenlase eest).	7. Kirjeldab hundi ja rebase elu metsas (liiguvad karjas, mida juhib karjajuht, elavad urgudes).	
			8. Teab metsloomade (jänes, orav, siil, karu) elust kevad-suvisel ajal. ärkamine talveunest, karvavahetus, toitumine, poegade kasvatamine).		
Linnud	9. Tunneb ära linnu.	7. Eristab suuruse, iseloomuliku värvuse ja nimetuse poolest kahte lindu (tuvi, varblane). Nimetab nende kehaosi (nokk, pea, keha, saba, jalad, tiivad, suled).	9. Teab, et osad linnud rändavad talveks lõunamaale ja saabuvad tagasi kevadel. Tunneb suuruse, värvuse ja nimetuse järgi 4 lindu (tuvi, varblane, rasvatihane ja leevike).	8. Teab mõisteid rändlinnud, paigalinnud. Oskab nimetada tuntumaid rändlinde (kurg, luik, hani, kuldnokk, pääsuke), kirjeldab nende välimust. Tunneb toidulaua sagedasemaid külalisi.	7. Teab rändlindude äralennu põhjuseid (ilmade jahenemine, valguse, toidu puudumine), parvedesse koondumist ja rändamise viise (parve kuju). Teab, et lindude eest hoolitsemine talvel peab olema pidev (kui alustatakse, siis linnud harjuvad ja ei otsi ise enam toitu, jäävad nälga).
			10. Tunneb kuldnokka välimuse ja laulu järgi. Teab, et linnupesi tuleb hoida, linnupoegi ei tohi puutada.	9. Teab, et linnud ehitavad pesi, munevad, hauvad mune, munadest kooruvad pojad, linnud hoolitsevad poegade eest, söödavad neid putukatega.	8. Teab, et paigalinnud (tihane, leevike, vares, jne) tulevad talvel inimeste elupaikade lähedale toitu otsima.

Sisu	2 – 3 aastased	3 – 4 aastased	4 – 5 aastased	5 – 6 aastased	6 – 7 aastased
Putukad	10. Osutab küsimise korral tuttavatele putukatele (lepatriinu, sipelgas, mesilane).	8. Tunneb ja nimetab lepatriinut, sipelgat, mesilast, kärbest, liblikat ja tigu.	11. Teab, et putukad talvel puhkavad ja kevadel ärkavad. Teab putukate elupaika: mesilane ja mesitaru, sipelgas ja sipelgapesa.	10. Tunneb lähemalt mõne tuttava putuka välimust (jalad, tundlad, keha, silmad) ja kasulikkust (lepatriinu või mesilane).	10. Tunneb lähemalt mõne tuttava putuka kehaehitust ja elu (sipelgas, ämblik või mesilane).
			12. Tunneb konna (välimus, liikumine, toitumine, häälightsus).	11. Tunneb vihmaussi (välimus, elukeskkond, kasulikkus). Teab, et päikese käes ja vees vihmauss hukkub, tee peale sattudes aitab ta tagasi mulla peale.	11. Teab, kus elavad ja liiguvad erinevad putukad (liblikad lendavad õhus, vesikiilid elavad ja liiguvad vees, sipelgad liiguvad maapinnal ja puude peal, jne).
Puud ja põõsad	11. Oskab nimetada puud, oksa ja lehte.	9. Tunneb ja nimetab puid lasteaia õuel (kask, vaher, pihlakas, kuusk).	13. Tunneb lehtede järgi ära kase, pihlaka, vahtra nimetab: lehtede värvust erinevatel aastaegadel suurust (väike, keskmine, suur), kuju (ümar, piklik).	12. Tunneb puukoore järgi puid (kask, kuusk, mänd).	12. Nimetab ja kirjeldab lasteaia hoovis ja pargis kasvavaid puid (õunapuu, pihlakas, kask, tamm, vaher, kastan, kuusk, mänd).
		10. Nimetab puu (pihlaka) ja põõsa (sireli) erinevusi (põõsal puudub jäme tüvi, palju oksa).		13. Kirjeldab puude ja põõsaste erinevusi ja sarnasusi.	13. Kirjeldab puude ja põõsaste maapealseid (tüvi, oksad, õied, lehed) ja maa-aluseid (juured) osi.
Lilled	12. Tunneb ja nimetab võilille; teab, et see on kollane.	11. Tunneb ja nimetab erinevaid lilli (aster, saialill, lumikelluke, sinilill, ülane, tulp).	14. Nimetab lille maapealseid (vars, lehed, õied) ja maa-aluseid (juured) osi.	14. Teab nimetada ja kirjeldada lillede erinevaid kasvamise kohti (niidul, metsas, peenral, jne).	14. Istutab lillesemne mulda, hooldab ja jälgib selle kasvamist.
					15. Teab, et lilled vajavad kasvamiseks vett ja valgust.
Puu- ja köögiviljad	13. Tunneb ja nimetab porgandit, kapsast, kurki, kartulit.	12. Eristab tuntumaid puu- ja aedvilju välimuse ning nimetuse järgi.	15. Tunneb välimuse ja maitse järgi puu- ja köögivilju (porgand, kaalikas, kapsas, kartul, sibul, õun, pirn, ploom).	15. Istutab seemned mulda, hooldab ja jälgib taime kasvamist.	16. Teab ja oskab kirjeldada tuntumaid köögi- ja puuvilju (porgand, peet, kartul, kaalikas, redis, kõrvits, kapsas, paprika, tomat, kurk, õun, pirn, ploom, kirss).

Sisu	2 – 3 aastased	3 – 4 aastased	4 – 5 aastased	5 – 6 aastased	6 – 7 aastased
					17. Oskab valmistada lihtsamat salatit puu- või köögiviljadest.
Õö ja päev	14. Küsimise korral iseloomustab ööd (on pime) ja päeva (on valge).	13. Eristab päeva ja ööd ning oskab nimetada tegevusi, mida tehakse päeval ja mida öösel.	16. Seostab päeva ja ööd taimede ja loomade tegevustega.	16. Teab, et suvel on päevad pikemad, ööd lühemad ja talvel lühemad päevad, pikemad ööd.	18. Kirjeldab oma sõnadega loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites (ööpäev, nädal, aastaring).
Ilmastik	15. Nimetab erinevaid ilmastikunähtusi (sajab lund/vihma, päike paistab).	14. Eristab ilmastikunähtusi: tuul puhub, liigutab oksid; vihasajust tekivad loigud, ilmad muutuvad külmemaks/soojemaks.	17. Teab õhu vajalikkust ja kasutamist.	17. Teab mõisteid hoovihm, pikaajaline sadu, vikerkaar, vari.	19. Selgitab, miks on valgus, temperatuur, vesi, muld ning õhk taimedele, loomadele ja inimestele tähtsad.
			18. Teab mõningaid vee ja lume omadusi (vesi on läbipaistev, voolab; lumi on valge, pehme, krudisev; sulalumest saab teha lumepalle, lumememme, ehitada kindlust ning teab, et sooja ilmaga kuivavad loigud kiiresti, jaheda ilmaga aeglaselt).		20. Selgitab ilmastikunähtuste seost aastaegade (sügis, talv, kevad, suvi).
Aastaajad: sügis	16. Oskab nimetada vihma.	15. Eristab, nimetab ja matkib sügise loodusnähtusi (tuul puhub, liigutab oksid; lehed sahisevad, keerlevad; sajab vihma, tekivad loigud).	19. Kirjeldab sügise tunnuseid (tugev, vinguv tuul puhub, vihiseb, vilistab, kõigutab puid, rebib lehti; pilved on hallid, sajab külma vihma).	18. Võrdleb erinevaid sügisilmaseid (külm-soe, tuuline-vaikne, päikesepaisteline-pilvesudune, kuiv-sajune).	21. Iseloomustab sügise etappe (kuldne sügis, hilissügis).

Sisu	2 – 3 aastased	3 – 4 aastased	4 – 5 aastased	5 – 6 aastased	6 – 7 aastased
		16. Teab, et ilm muutub külmemaks ning tuleb riietuda soojemalt.	20. Teab, et sügisel langevad puudelt lehed, linnud lendavad soojale maale, valmivad viljad.	19. Kirjeldab muudatusi looduses ja inimese riietuses olenevalt ilmast (päike paistab vähem, vihma sajab rohkem, ilmad lähevad külmemaks, selga tuleb panna külma ja vihmakindlad riided).	22. Võrdleb sügisilmu suveilmadega.
		17. Kirjeldab sügisese puid (lehed muutuvad kirjuks, lehti jääb puudel järjest vähemaks.	21. Eristab ja nimetab puulehtede erinevaid värvusi.	20. Kirjeldab inimeste sügisese põllu ja aiatöid (põllu ja aiasaaduste koristamine ning mooside ja salatite keetmine).	23. Võrdleb erinevate puuliikide (kask, tamm, haab, vaher, sirel) lehtede värvusi.
			22. Kirjeldab inimese vihmase ilma riietust (käiakse vihmavarjuga, jalga pannakse kummikud).		24. Võrdleb üht ja sama õitsvat ja närbunud lille.
					25. Kirjeldab inimeste sügisese töid (lilliseemnete kogumine; taimede ümberistutamine; lillemugulate ja -sibulate ülesvõtmine; kombainiga viljapõldude koristamine; kartulivõtmine; jne).
talv	17. Oskab nimetada lund.	18. Eristab ja nimetab talve iseloomulikke nähtusi (lehtpuud on raagus, sajab lund, rohi on lumevaiba all, veele tekib jää)	23. Oskab kirjeldada lumesadu (lumehelbed hõljuvad, keerlevad, soojuse mõjul sulavad).	21. Teab, et talvel tuiskab ja tekivad lumehanged.	26. Võrdleb ja kirjeldab talvist lumesadu sügisese vihmajärgi.

Sisu	2 – 3 aastased	3 – 4 aastased	4 – 5 aastased	5 – 6 aastased	6 – 7 aastased
kevad		19. Oskab kirjeldada laste talvelõbusid (kelgutamine, lumepallide veeretamine, lumememme tegemine).	24. Oskab kirjeldada jää ja lume omadusi (lumi on valge, pehme, krudisev; jää on kõva, libe, läbipaistev; soojas toas sulavad mõlemad veeks).	22. Teab, miks lumiseid teid on vaja sahaga ja lumelabidaga puhastada ning miks libedaid teid liivatada.	27. Teab lumevaiba tähtsust taimedele (kaitseb taimede juuri külma eest).
			25. Teab, et lumel saab kelgutada, suusatada, jääl uisutada.	23. Teab pakase ja sulailma tunnuseid (akendel on jäälilled, puud härmas, sula ilmaga saab teha lumememme).	28. Oskab märgata talve ilu (lumi puude ja põõsaste okstel, härmas puud).
			26. Oskab sulalumest teha lumememme.	24. Viib läbi katseid: vee muutmine jääks; jää sulatamine veeks.	29. Oskab nimetada loomade ja lindude iseloomulikke tegevusi olenevalt aastaajast.
	18. Oskab nimetada päikest.	20. Kirjeldab küsimuste toel kevade tunnuseid (ilm muutub soojemaks, päike paistab kauem; lumi ja jää sulavad, maa muutub märjaks; rohi, lilled tärkavad, puudele ilmuvad pungad ja lehed).	27. Kirjeldab kevade tunnuseid (päevad muutuvad pikemaks, päike paistab kauem, päike soojendab; lumi ja jää sulavad päeval, öösel on külm ja vesi jäätub uuesti, tekivad jääpurikad).	25. Kirjeldab kevade tunnuseid ning fikseerib looduskalendris (päikesepaistelisi ilmu on rohkem; jää ja lume sulamisest tekivad veenired, ojad, ujuvate esemetega saab määrata veevoolu suunda).	30. Leiab kevade esimesi tunnuseid.
		21. Istutab taimede seemned mulda ja jälgib selle kasvamist.	28. Jälgib looduse muutumist lasteaia õuel, pargis, rannas.	26. Jälgib, kus sulab lumi ja tärkab rohi ning lilled varem, kus hiljem.	31. Kirjeldab kevadisi töid aias, pargis (rehitsemine, kuivanud okste saagimine)
		29. Võrdleb oa, herne, redise seemnete suurust ja kuju; istutab seemned mulda, jälgib nende arenemist ja muutumist kasvuperioodil.	27. Teab, et kevadine vihm on oluline looduse tärkamiseks.	32. Jälgib ja võrdleb võrsete arenemist ja muutumist toas kasvukastis ja õues.	

Sisu	2 – 3 aastased	3 – 4 aastased	4 – 5 aastased	5 – 6 aastased	6 – 7 aastased
			30. Teab, et kevadel saavad soojalt maalt rändlinnud.	28. Kirjeldab inimeste kevadisi aiatöid (peenarde tegemine, maa väetamine, seemnete külvamine, taimede istutamine).	33. Kirjeldab loomade ja lindude elumuutusi kevadel (talveune lõppemine, kaitsevõruse omandamine; rändlindude saabumine soojalt maalt; poegade sündimine ja nende eest hoolitsemine).
				29. Teab, kuidas hooldatakse noori taimi: (rohimine, mulla kobestamine, kastmine ning teab nende tööde vajalikkust).	
suvi	19. Oskab nimetada lille.	22. Kirjeldab küsimuste toel suve tunnuseid (palav ilm, soe tuul; kõrge rohi, palju lilli, rohelised lehed puul).	31. Kirjeldab suve tunnuseid (päikese käes on palav, varjus jahedam, päike kuumutab liiva, maapinda, soojendab vett).	30. Kirjeldab looduse ilu suvel (looduses on mitmesugused eredad ja rõõmsad värvid).	34. Teab, et suvel on puudel tihe lehestik, mis annab varju päikese ja vihma eest.
		23. Jälgib aedviljade kasvumist ja hooldamist (rohimine, kastmine).	32. Jälgib loodust erinevatel kellaaegadel ja erineva ilmaga.	31. Võrdleb suve ja talve tunnuseid.	35. Kirjeldab suviseid aiatöid (taimede harvendamine, selle vajalikkus, kastmine, rohimine, marjade korjamine).
				32. Kirjeldab puude lehti (lehe pind: sile, läikiv, kare, karvane; lehe servad: siledad, sakilised).	36. Tunneb lehtede järgi ära, milline aedvili kasvab peenral (maasikas, porgand, hernes, kurk, tomat, jne).
				33. Kirjeldab suviseid töid ja kasutatavaid tööriistu (heinategu: niidumasin, reha, vikat, heinakuhi).	

Sisu	2 – 3 aastased	3 – 4 aastased	4 – 5 aastased	5 – 6 aastased	6 – 7 aastased
Elukeskkond, inimese mõju loodusele	20. Teab, et prügi visatakse selleks ettenähtud kohta.	24. Mõistab, et lilli nopitakse vaasipanekuks.	33. Teab, et inimene saab talvel loomi aidata.	34. Mõistab, et joogivett on vaja kokku hoida (hambapesu, nõudepesu, joogiks võetud vesi, jne).	37. Mõistab ja märkab enda ja teiste tegevuse mõju ja tagajärgi keskkonnale.
		25. Teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks vett ja toitu.	34. Mõistab, et on vaja istutada puid ja muid taimi.	35. Mõistab, et elektrit tuleb kokku hoida (toast lahkudes kustutatakse tuli, jne).	38. Suhtub ümbritsevasse keskkonda hoolivalt ning käitub seda säästvalt.
		26. Paneb koos täiskasvanuga talvel lindudele söögimajja teri.	35. Oskab hoida enda ümber puhtust (looduses, kodu ümbruses, rannas, jne).	36. Teab prügi sortimise vajalikkust ning oskab sortida lihtsamat prügi (pudelid, paber, olmeprügi).	39. Kirjeldab, millised on inimtegevuse positiivsed ja negatiivsed mõjud tema koduümbruse loodusele.
			36. Teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks vett, valgust ja õhku.	37. Soovib osaleda keskkonna korrastamises.	40. Teab, kuidas loomi talvel aidata (kastanite ja tammetõrude korjamine, jne).
					41. Selgitab puhta vee, õhu, toitainete, valguse ja temperatuuri tähtsust inimestele, taimedele ja loomadele.
Tehiskeskkond					
Ehitised		1. Tunneb ära oma kodu ja lasteaia ning tuttavad teenindusasutused	1. Teab ja nimetab Pärnu ühiskondlikke hooneid (teater, polikliinik, veekeskus, kaubamaja, haigla, jne)	1. Kirjeldab, mis otstarve on Pärnu ühiskondlikel hoonetel (teatris vaadatakse etendusi, polikliinikus käiakse arsti juures, jne).	1. Oskab kirjeldada vanaaja kodu ja selle sisustust, teab nimetada kõrvalhooneid ning nende otstarvet.
				2. Kirjeldab kodumaja omapära: maja osad ja nende otstarve, ruumid ja nende sisustus.	2. Oskab nimetada maja ehituseks kasutatavaid materjale.
				3. Oskab nimetada erinevaid ruume lasteaias ning teab nende otstarvet.	

Sisu	2 – 3 aastased	3 – 4 aastased	4 – 5 aastased	5 – 6 aastased	6 – 7 aastased
Kodutehnika	1. Oskab küsimise korral osutada kodus kasutatavatele kodumasinatele.	2. Küsimise korral nimetab kodus kasutatavaid kodumasinaid ja -elektronikat (kell, pliit, külmkapp, pesumasin, televiisor, arvuti, jm).	2. Kirjeldab kodumasinaid ja -elektronikat ning teab nende otstarvet ja nendega seotud ohte.	4. Kirjeldab erinevaid keerulisemaid kodumasinaid ja -elektronikat, teab nende otstarvet ja nendega seotud ohte.	3. Oskab käsitseda lihtsamaid kodumasinaid (tolmuimeja, külmik, jne)
Ohutu liiklemine, turvavarustus		3. Mõistab valgusfoori ja tulede tähendust (punane, kollane, roheline) ning autode ja jalakäijate liikumist vastavalt valgusfoori märguandele.	3. Teab valgusfoori tulede süttimise järjekorda ning nende tähendust.	5. Ületab tänavat jalgrattaga (jalgratas käekõrval).	4. Teab, kuhu kinnitada helkurit.
	2. Teab, et sõiduteel ei tohi joosta.	4. Teab mõisteid sõidu- ja kõnnitee.	4. Teab liiklusmärkide tähendusi (ülekäigurada, jalgratta- ja jalgteed, peatu ja anna teed, anna teed, peatee, sissesõidu keeld, raudteeülesõidukoht).	6. Oskab ühissõidukis käituda (sõidupilet; pakun istet, ei trügi, räägin vaikse häälega).	5. Teab kuidas ületada sõiduteed (valgusfoor, sebra, märk - ülekäigurada) ja ristmikku.
	3. Teab helkuri kasutamise vajalikkust.	5. Teab, et jalgrattaga sõites on peas kiiver.	5. Teab liiklusvahendite erinevusi ning eriotstarbeliste sõidukite ülesandeid ja tähtsust.	7. Kirjeldab liiklemise ohtusid erinevates ilmastikuoludes.	6. Teab, kuidas käituda ühissõidukis ja sellest väljuda.
		6. Teab liiklusmärkide tähtsust (aitavad ohutult liigelda).	6. Teab turvavöö ja turvatooli vajalikkust sõidukis.	8. Oskab selgitada, kus ja kuidas helkurit kanda	7. Kirjeldab oma teekonda kodust lasteaeda.
Transpordivahendid	4. Küsimise korral nimetab sõidukeid (auto, rong, buss, lennuk, laev).	7. Teab transpordivahendeid, ning kirjeldab nende välimust (sõidu- ja veoauto, buss, lennuk, rong, laev, paat).		9. Rühmitab sõidukeid otstarbe järgi (reisi- ja kaubaveok, kiirabi-, päästeameti- ja politseiauto).	8. Kirjeldab erinevaid sõidukeid ja nende otstarvet (tramm, troll, buss, traktor, kombain, kraana, ekskavaator, mootorratas, jalgratas, lennuk, laev, rong, jne).

Sisu	2 – 3 aastased	3 – 4 aastased	4 – 5 aastased	5 – 6 aastased	6 – 7 aastased
Jäätmed	5. Teab, kus asub rühmaruumis ja õuealal prügikast.	8. Leiab loodusest prahti ja toob selle kokkulepitud kogumiskohta (prügikast, prügikott, ämber).	7. Kirjeldab, miks sorteeritakse prügi.	10. Kirjeldab, kuidas tema kodus prügi sorteeritakse.	9. Teab, miks on vaja prügi sortida (paber, plast, patareid).
	6. Teab, et prügi visatakse prügikasti.				10. Oskab kirjeldada asjade korduva kasutamise võimalusi.
					11. Mõistab asjade säästliku kasutamise vajalikkust (tarbetud ostud, raiskamine).
Virtuaalkeskond		9. Oskab nimetada erinevaid IKT vahendeid (arvuti, nutitelefon, tahvelarvuti, fotoaparaat, jne).	8. Õpib IKT vahendeid kasutama heaperemehelikult ja teab nende otsatarvet.	11. Teab, kuidas on loodud filmid, pildid, multifilmid ning oskab seda eristada reaalsest maailmast.	12. Oskab ise luua reklaami.
					13. Teab virtuaalmaailmaga kaasnevaid ohte ning võimalusi.

8 Vald kond Keel ja kõne

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

1. tuleb toime igapäevases suhtlemises;
2. kasutab kõnes õiget hääldust, sobivaid grammatilisi vorme ja mitmekesisist lauseehitust;
3. tunneb huvi lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu, on omandanud lugemise ja kirjutamise esmased oskused.

Valdkonna keel ja kõne sisu:

1. keelekasutus: hääldamine, sõnavara, grammatika;
2. suhtlemine, jutustamine ja kuulamine;
3. lugemine ja kirjutamine, lastekirjandus.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

1. lähtutakse põhimõttest, et kõnearendus on lapse kõne ja suhtlemise sihipärane arendamine, kus last õpetatakse eelkõige keelevahendeid (uusi sõnu, sõnavorme ja lausemalle) kasutama suhtlemisel, teadmiste omandamisel, oma tegevuse kavandamisel;
2. peetakse oluliseks, et lapse kõne arengut toetatakse kõikides tegevustes (mängimine, käelised tegevused, liikumis- ja muusikategevused ning igapäevatoimingud); lapsele luuakse kõnekeskkond, kus ta kuuleb teiste kõnet ning tal on vaja ja ta saab ise kõnelda; laps õpib rääkima reaalses suhtlussituatsioonides, tegutsedes koos täiskasvanuga;
3. suunatakse lapsi ettelugemise, dramatiseerimise, ümberjutustamise, joonistamise, oma raamatute koostamise jm tegevuste kaudu kirjandust mõistma ja hindama; ettelugemiseks valitakse žanriliselt mitmekesiseid raamatuid, et toetada lugemishuvi, lugemis- ja kirjutamisvalmiduse kujunemist;
4. õpetatakse lugemise ja kirjutamise esmaseid oskusi (häälikupikkuse eristamine, sõnade häälimine jmt) mänguliselt ja igapäevategevustega seostatult;
5. mitmekesisistatakse kirjutamise harjutusi, kasutades erinevaid vahendeid, värvusi, jms.

Eeldatavad õpitulemused keeles ja kõnes

Sisu	2 – 3 aastased	3 – 4 aastased	4 – 5 aastased	5 – 6 aastased	6 – 7 aastased
Suhtlemine	1. Osaleb dialoogis: esitab küsimusi, väljendab oma soove ja vajadusi, vastab vajaduse korral rohkem kui ühe lausungiga*.	1. Algatab ise aktiivselt suhtlust.	1. Algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka väljaspool tegevussituatsiooni, nt vahetab vesteldes muljeid oma kogemuste põhjal, esitab tunnetusliku sisuga küsimusi (nt Miks ta nii tegi? Kuidas teha?).	1. Räägib iseendast ja esitab küsimusi täiskasvanu kohta (nt Kus ja kellega ta elab? Kas tal on lapsi?)	1. Kasutab dialoogis erinevaid suhtlusstrateegiaid (nt veenmine, ähvardamine) sõltuvalt suhtluseesmärkidest.
	2. Kasutab erinevat intonatsiooni ja hääletugevust sõltuvalt suhtluseesmärgist (teadmine, küsimine, palve jm).	2. Suhtleb meelsasti ja aktiivselt eakaaslastega koostegEVuses.	2. Kasutab rollimängus erinevat intonatsiooni ja hääletugevust.	2. Kasutab ja mõistab suhtlemisel nalja, narritamist.	2. Tuleb toime nii eakaaslaste kui ka ja täiskasvanutega suhtlemisel; arvestab kaassuhtleja ja suhtlemise paigaga.
	3. Kommenteerib enda ja/või kaaslaste tegevust 1-2 lausungiga.	3. Küsib täiskasvanult palju küsimusi teda ümbritsevate asjade kohta.	3. Kasutab õigesti mõningaid viisakusväljendeid.	3. Püsib teemas, vajaduse korral läheb kaasa teiste algatatud teemamuutusega.	3. Saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele sobivalt reageerida.
	4. Mõistab ¹ teksti*, mis on seotud tema kogemuse ja tegevusega.	4. Kommenteerib enda ja kaaslaste tegevust (räägib, mida tehti) 2-3 lausungiga.	4. Kirjeldab täiskasvanu abiga olupilti* ja annab edasi pildiseerial kujutatud sündmust.	4. Annab edasi kuulnud teksti (nt muinasjutu) sündmuste järgnevust, põhjusi ning tegelaste käitumist täiskasvanu suunavate küsimuste/ korralduste abil.	4. Suudab oma mõtteid suulisel kõnes edasi anda.
	5. Loeb peast või kordab järelle 1-2realist luuletust.	5. Räägib 2-3 lausungiga mõnest hiljuti kogetud emotsionaalsest kogemusest.	5. Annab kuulnud teksti sisu edasi täiskasvanu suunavate küsimuste abil, väljendades end peamiselt üksikute, sidumata lausungitega.	5. Jutustab pildi või kogemuse põhjal seotud lausungitega.	5. Valib intonatsiooni ja sõnu olenevalt kaassuhtlejast (laps, täiskasvanu) ja/või suhtlusolukorrast (kodu, vööras koht).

Sisu	2 – 3 aastased	3 – 4 aastased	4 – 5 aastased	5 – 6 aastased	6 – 7 aastased
		6. Jutustab pildiseeria järgi, öeldes iga pildi kohta ühe lausungi. Oskab reastada 2-3-osalist seeriapilti.	6. Jutustab nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3-5 lausungiga (nt mida ta tegi kodus pühapäeval).	6. Jutustades seob lausungeid peamiselt sõnadega ja siis, siis, ja.	6. Mõistab kaudseid ütlusi (nt Ruumis on aken lahti. Otsene ütlus: Pane aken kinni! Kaudne ütlus: Mul on jahe).
			7. Loeb peast kuni 4 realisi liisusalme/ luuletusi.	7. Suunab kõnega kaaslaste tegevust ja annab sellele hinnanguid.	7. Jutustab olu- ja tegevuspiltide järgi, kirjeldab tuttavaid esemeid ja nähtusi, andes edasi põhisisu ning olulised detailid.
			8. Mõistab teksti, mis pole otseselt seotud tema kogemusega.		8. Jutustab pildi, kuuldud teksti või oma kogemuse alusel, annab edasi põhisisu ja olulised detailid ning vahendab oma tundeid.
					9. Tuletab meelde mõttelünga* tekstis iseseisvalt puuduva info.
					10. Räägib sellest, mida hakkab tegema (plaanib välikõnes tuttavaid tegevusi).
					11. Laiendab jutustades täiskasvanu suunamisel teksti (tuletab eelnevat ja järgnevat tegevust, sündmust).
					12. Jutustamise ajal parandab ja täpsustab oma teksti.

Sisu	2 – 3 aastased	3 – 4 aastased	4 – 5 aastased	5 – 6 aastased	6 – 7 aastased
Grammatika	1. Mõistab ² ning kasutab tuttavas tegevuses ja situatsioonis 3-5sõnalisis lihtlauseid.	1. Kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid, sh koondlauseid* (nt ema ostis poest saia, leiba ja võid).	1. Kasutab kõnes lihtsamaid põimlauseid*.	1. Kasutab kõnes õigesti saava ja rajava käände vorme (saab lauljaks, jookseb kivini).	1. Kasutab kõnes kõiki käände- ja pöördevormi ainsuses ja mitmuses, sh harva esinevaid (nt olev kääne: arstina).
	2. Kasutab kõnes õigesti enamikku käändevorme.	2. Kasutab kõnes lihtsamaid suhteid väljendavaid rindlauseid* (sidesõna ja, aga) (nt Siimul on sinine auto, aga minul on punane).	2. Kasutab kõnes nud- ja tud kesksõnu (nt söödud-söönud).	2. Märkab grammatikavigu täiskasvanu kõnes (nt luges peab olema loeb; mõmmi maga p.o mõmmi magab; lilleline p.o lilleline; seen kasvab all kuuse p.o seen kasvab kuuse all) ning osutab neile.	2. Kasutab kõnes käändevorme harva esinevates funktsioonides (nt kohakäänded ajasuhete väljendamiseks: hommikust õhtuni).
	3. Kasutab kõnes õigesti tegusõna käskivat kõneviisi (nt Joonista! Istu!).	3. Kasutab kõnes õigesti tegusõna lihtmineviku vorme (nt sõitis, laulsid).	3. Kasutab kõnes omadussõna võrdlusastmeid (suur-suurem-kõige suurem).	3. Kasutab kõnes enamasti õigesti umbisikulist tegumoodi (loetakse, pesti).	3. Kasutab kõnes õigesti osastava ja sisseütleva käände erinevaid lõpuvariante (nt palju linde, konni, autosid).
	4. Kasutab kõnes õigesti tegusõna kindla kõneviisi olevikuvorme (nt sõidab, laulavad).		4. Kasutab tingivat kõneviisi (mängisin, mängiksin).		4. Kasutab kõnes enamasti õigesti laadivahelduslikke sõnu (poeb-pugema; siga-sead).
	5. Kasutab kõnes õigesti tegusõna ma- ja da-tegevusnime (nt hakkame mängima, ei taha mängida).		5. Ühildab sõnu arvus (karud söövad) ja käändes (ilusale lillele; punase palliga).		5. Kasutab õigesti põimlauseid, mis väljendavad põhjust (... , sest...), tingimust (kui..., siis), eesmärki (... , et ...).
			6. Kasutab kõnes õigesti enamikku nimisõna käändevorme mitmuses (ilusatel lilledel).		6. Kasutab kõnes aktiivselt liitlauseid.

Sisu	2 – 3 aastased	3 – 4 aastased	4 – 5 aastased	5 – 6 aastased	6 – 7 aastased
Sõnavara	1. Kasutab nimisõnu, mis väljendavad tajutavaid objekte, nähtusi.	1. Mõistab ³ ja kasutab kõnes nii üld- kui ka liiginimetusi (nt kuusk, kask - puud; tuvi, kajakas - linnud).	1. Kasutab kõnes mõningaid vastandsõnu (nt lühike-pikk, must-puhas).	1. Kasutab kõnes õigesti aega väljendavaid määrsõnu eile, täna, homme.	1. Valdab suhtlemiseks piisavat sõnavara ja suudab vajadusel ise sõnu moodustada.
	2. Kasutab tegusõnu, mis väljendavad tegevusi, millega ta ise on kokku puutunud.	2. Kasutab kõnes objektide osade/detailide nimetusi (käpad, saba, rool).	2. Kasutab kõnes mõningaid iseloomuomadusi ja hinnangut väljendavaid omadussõnu (nt arg, kaval, igav).	2. Kasutab kõnes mõningaid samatähenduslikke sõnu (nt jookseb, lippab, sibab).	2. Selgitab kuulnud kujundlike väljendite (tuul ulub, kevad koputab aknale) tähendust oma sõnadega ja/või toob enda kogemusega seotud näiteid.
	3. Kasutab kõnes värvust, suurust jt hästi tajutavaid tunnuseid tähistavaid omadussõnu.	3. Kasutab kõnes mõningaid liitsõnu (tuttmüts, kelgumägi) ja tuletisi (täpiline, laulja).	3. Kasutab kõnes aega väljendavaid nimisõnu hommik, päev, õhtu, öö.	3. Mõistab samatüveliste sõnade tähenduste erinevusi (joonistaja, joonistus, jooneline).	3. Kasutab kõnes mõningaid abstraktse (s.o mittekogetava vastega) tähendusega sõnu (mõtlen, arvan, julge, lahke).
	4. Kasutab kõnes mõningaid üldnimetusi (nt lapsed, riided).		4. Kasutab õigesti sihilisi ja sihituid tegusõnu (nt veereb - veeretab; sõidab - sõidutab).	4. Nimetab ühe õpitud kategooria* piires vähemalt 2 sõna (nt lilled: tulp, roos).	4. Kasutab kõnes inimesi ja inimese tegevust iseloomustavaid sõnu (missugune? mida teeb?).
	5. Kasutab tagasõnu (all, peal, sees, ees, taga) ruumisuhete tähistamiseks.		5. Moodustab vajaduse korral sõnu uudsete või võõraste objektide, nähtuste või tegevuste tähistamiseks (nt tikkudest maja – tikumaja; nuga õuna koorimiseks – õunanuga).		5. Liidab ja tuletab analoogia alusel tuttavas kontekstis keelenormi järgides sõnu.

Sisu	2 – 3 aastased	3 – 4 aastased	4 – 5 aastased	5 – 6 aastased	6 – 7 aastased
					6. Kasutab õigesti aja- ja ruumisuhteid väljendavaid sõnu (nt vahel, kohal, otsas, varem, hiljem, enne, pärast).
					7. Mõistab abstraktseid üldnimetusi õpitud valdkondades (nt sõidukid, elusolendid, tähtpäevad, kehaosad).
Hääldamine	1. Kasutab oma kõnes tuttavaid 1-2silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris.	1. Kasutab oma kõnes tuttavaid 2-3silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris.	1. Hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid.	1. Kordab järele ja hääldab ise õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tuttava tähendusega sõnu.	1. Hääldab oma kõnes ja etteõeldud sõnade kordamisel õigesti kõiki emakeele häälikuid.
	2. Hääldab õigesti enamikku häälikuid (erandid võivad olla r, s, k, õ, ü).	2. Hääldab sõnades õigesti lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühendeid (nt -nt, -lt, -mp jne).	2. Hääldab õigesti 3-4silbilisi tuttava tähendusega sõnu.		2. Kordab õigesti järele tähenduselt võõraid sõnu. (radiaator, retsept, muuseum).
			3. Hääldab õigesti kõiki häälikuühendeid 1-2silbilistes tuttava tähendusega sõnades.		3. Hääldab õigesti võõrhäälikuid (f, š) tuttavates sõnades (nt fanta, šokolaad).
			4. Hääldab õigesti sageli kasutatavaid võõrsõnu (nt taburet, banaan, diivan, radiaator).		4. Suudab esitada selge diktsiooniga vanasõnu, liisusalme (sõnad laused kõlavad selgelt, rütmi koputamine, plaksutamine).
					5. Kasutab sõnas erinevaid välteid.
					6. Eristab mõisteid häälik ja täht.

Sisu	2 – 3 aastased	3 – 4 aastased	4 – 5 aastased	5 – 6 aastased	6 – 7 aastased
Kirjalik kõne	1. Vaatab üksi ja koos täiskasvanuga pildiraamatuid: keerab lehte, osutab pildile ning kommenteerib pilte.	1. Tunneb täiskasvanu häälimise* või rõhutatud hääldamise* järgi kuulmise teel ära hääliku häälikute reas.	1. Tunneb kuulates iseseisvalt ära hääliku häälikute reas ja sõnades (v.a häälikuühendites).	1. Häälib täiskasvanu abiga (järele korrates, abivahendeid* kasutades) 1-2silbilisi sulghäälikuta ja häälikuühendita sõnas.	1. Nimetab ja kirjutab enamikku tähti.
	2. Kuulab sisult ja keelelt jõukohaseid etteloetud tekste.	2. Tunneb ära ja nimetab üksikuid tähti.	2. Kuulab ettelugemist, olles seejuures aktiivne (osutab piltidele, küsib, parandab ettelugejat tuttava teksti puhul).	2. Määrab hääliku asukoha (alguses, lõpus, keskel) häälikuühendita sõnus.	2. Veerib 1-2silbilisi sõnu kokku, pikemaid sõnu loeb aimamisi (järgneva kontrollita)* ja eksib sageli.
	3. Eristab kuulmise järgi tuttavaid häälikuliselt sarnaseid sõnu üksteisest (nt tass – kass, pall – sall, tuba – tupp), osutades pildile või objektile.	3. Matkib lugemist ja kirjutamist, kritseldades kriidi või pliiatsiga.	3. Kirjutab õigesti üksikuid sõnu joonistähedega (nt oma nime).	3. Kordab täiskasvanu eeskujul eri vältes kahest sõnast koosnevaid ridu (nt koli - kolli (III v); koli - kolli (II v); koli - kooli (III v); koli - kooli (II v).	3. Häälib õigesti 3silbilisi ka sulghäälikuid sisaldavaid häälikuühenditeta sõnu.
				4. Loeb üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (nt poe- ja tänavanimed, sildid).	4. Kirjutab joonistähedega õigesti 1-2silbiliste häälikuühenditeta sõnade häälikstruktuuri* (nt lähen kooli).
					5. Eristab häälikuühenditeta sõnas kuulmise järgi teistest pikemat häälikut.
					6. Muudab täiskasvanu eeskujul sõna vältestruktuuri (nt koll-kool, linna (IIIv) - lina; tibu - tippu).

Sisu	2 – 3 aastased	3 – 4 aastased	4 – 5 aastased	5 – 6 aastased	6 – 7 aastased
					7. Jagab kuulnud lause sõnadeks, kasutades sõnade arvu märkimiseks abivahendeid.
					8. Tunneb ära luuletuse ja muinasjutu kui kirjandusžanri.
					9. Teab peast emakeelseid luuletusi ja laule.

Selgitused tabeli kohta

- ¹ **Mõistab**, st laps vastab küsimustele, osutab sobivale pildile, valib sobiva(d) pildi(d).
² **Mõistab**, st laps osutab sobivale objektile/pildile või tegutseb õigesti kuulnud korralduse järgi.
³ **Mõistab**, st laps osutab või rühmitab kuulnud sõnale vastavaid objekte ning pilte, selgitab sõna või väljendi tähendust oma sõnadega või toob enda kogemusega seotud näiteid.

Suhtlemine haarab keelekasutust suhtlusolukorras, sh tekstilooime (jutustamise) ja teksti mõistmise (kuulamise) oskusi.

Tekst – tekstiks võib pidada igat ütlust, arenenud kõne puhul kindla alguse ja lõpuga sõnumit. Tekst võib olla suuline (nt täiskasvanu kommentaarid, jutustus) või kirjalik (loetav või kirjutatav tekst).

Mõttelünk (tekstis) – info, mis on tekstis otseselt välja ütlemata, mille laps tuletab ise oma teadmiste ja kogemuste põhjal.

Olupilt – pilt, mis kajastab sündmuse või olukorra üht hetke.

Lause ja lausung – lause on kirjakeel, lausung suulise kõne üksus. Lausungiks võib suulises kõnes olla nii sõna, fraas, lihtlause kui ka liitlause. Arengutulemuste kirjeldamisel on grammatika teema puhul kasutatud terminit *lause*. Kuna koolieelses eas loovad lapsed ise peamiselt suulisi tekste, siis on suhtlemise teema puhul kasutatud terminit *lausung*.

Koondlause – lihtlause, mis sisaldab korduvaid lauseliikmeid, nt *Ema ostis poest saia, leiba ja võid*.

Rindlause – liitlause, mille osalause vahel on rinnastav seos, st nad on süntaktiliselt suhteliselt võrdväärsed. Osalused on ühendatud sidesõnadega või asetsevad lihtsalt kõrvuti, nt *me läheme emmega poodi ja õde tuleb ka. Siimul on sinine auto **aga** minul on punane. Magame ära ja siis tulebki sünnipäev*.

Põimlause on liitlause, mis koosneb põhi- ja sellele alistuvast kõrvallausest. Põimlausega väljendatakse erinevaid tähenduslikke suhteid. Tabelis on mainitud järgmisi tüüpe: **põhjuslause**, nt *Torn läks katki, sest koer astus sellele peale*; **eesmärklause**, nt *Me peame kiiresti jooksuma, et bussi peale jõuda*; **tingimuslause**, nt *Kui Ott oleks terve, siis ta võiks jäätist süüa*.

Tuletis – sõna, mis koosneb tüvest ja liitest (nt *kurb* + *-lik* = *kurblik*; *tantsima* + *-mine* = *tantsimine*).

Kategooria – tähenduslikult seotud sõnade rühm, nt kategooriasse *linnud* kuuluvad *vares*, *tuvi*, *pääsuke*, *tihane* jne.

Kirjalik kõne – haarab nii lugemis- ja kirjutamisvalmiduse kujundamist kui ka lastekirjanduse tutvustamist.

Häälimine – sõna sujuv häälikhaaval hääldamine.

Rõhutatud hääldamine – täiskasvanu venitab otsitavat häälikut kõnes.

Abivahendid häälimisel või lauseanalüüsil – lause sõnalise ja sõna häälikkoostise materialiseerimisel kasutatakse näiteks nuppe, klotse, nõõpe.

Aimamisi ehk järgneva kontrollita lugemine – algaja lugeja ütleb sõna välja seda täpselt ja lõpuni lugemata.

Häälikustruktuuri märkimine kirjutamisel – laps paneb kirja sõnas kõik häälikud õiges järjekorras ühekordsete tähtedega.

9 Valdkond Matemaatika

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

1. rühmitab esemeid ühe-kahe tunnuse alusel ja võrdleb esemete hulki;
2. järjestab esemeid suuruse ja asenditunnuse põhjal;
3. tunneb lihtsamaid ajamõisteid ja kirjeldab ning järjestab igapäevategevusi;
4. mõtestab loendamistegevust ja seoseid arvude reas;
5. mõistab mõõtmistegevust ja olulisemaid mõõtühikuid;
6. teab, tunneb ja kirjeldab geomeetrilisi kujundeid ja leiab neid ümbritsevast keskkonnast;
7. näeb matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes.

Valdkonna Matemaatika sisu:

1. hulgad, loendamine ja arvud, arvutamine;
2. suurused ja mõõtmine;
3. geomeetrilised kujundid.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

1. suunatakse last nähtuste ja esemete maailma korrastama, kujundama, selles orienteeruma, mille tulemusel laps avastab esemetevahelisi seoseid, leiab esemete erinevusi ja sarnasusi, oskab esemeid järjestada, rühmitada ja loendada;
2. harjutatakse last määrama enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteeruma ajas ja kasutama vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks;
3. seostatakse mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud matemaatikaga, suunates sealjuures last kasutama erinevaid aistinguid: kuulmis-, nägemis-, haistmis- ning kompimisaistingut;
4. suunatakse last ümbritsevat keskkonda matemaatiliselt kirjeldama (arvud, mõõtühikud, kujundite nimetused jm);
5. toetatakse üldistuseni jõudmist ja mõistete kujundamist – erinevates objektides sarnaste ning erinevate tunnuste ja omaduste vaatlemise, võrdlemise, kirjeldamise ja sõnastamise kaudu.

Eeldatavad õpitulemused Matemaatikas

Sisu	2 – 3 aastased	3 – 4 aastased	4 – 5 aastased	5 – 6 aastased	6 – 7 aastased
Hulgad, loendamine ja arvud, arvutamine	1. Rühmitab esemeid ühe sarnase tunnuse (värvus, kuju, suurus vms) järgi hulgaks.	1. Otsustab, kas nimetatud ese kuulub (ei kuulu) moodustatud hulka.	1. Rühmitab esemeid, olendeid kahe erineva tunnuse alusel (rühma lapsed on poisid ja tüdrukud).	1. Loendab 12 piires, teab arvude rida 12ni.	1. Määrab esemete hulga ühiseid tunnuseid ja jaotab esemeid kahe erineva tunnuse järgi.
	2. Leiab erinevate esemete hulgast palju ja üks.	2. Paaride moodustamisega (üksühesse vastavusse seadmisega) saab teada, et esemeid on võrreldavates hulkades sama palju, ühepalju ehk võrdselt.	2. Võrdleb esemete hulki paaridesse seades ning otsustab, mida on rohkem kui, vähem kui.	2. Oskab nimetada antud arvule eelnevat/järgnevat arvu.	2. Võrdleb hulki, kasutades mõisteid rohkem, vähem, võrdselt.
	3. Loendab asju kolme piires ning vastab küsimusele mitu on?	3. Loendab viie piires ja tunneb arvude rida 5ni.	3. Otsustab ja põhjendab esemete kuuluvust/ mittekuuluvust hulka erinevate tunnuste alusel (suurus, kuju, värv, otstarve).	3. Kasutab järgarve kuni viieni eseme/isiku positsiooni nimetamisel (mitmes?).	3. Teeb 12 piires loendamise teel kindlaks esemete arvu, teab arvude 1-12 järjestust ja tunneb numbrimärke ning oskab neid kirjutada.
			4. Tutvub arvudega 10ni.	4. Tunneb numbrimärke.	4. Liidab ja lahutab 5 piires ning tunneb märke +, -, =.
				5. Võrdleb arve (on suurem kui, on väiksem kui).	5. Koostab kahe esemete hulga järgi matemaatilisi jutukesi.
				6. Paneb kokku kahe hulga esemed ja liidab.	
				7. Võtab ühest hulgast esemeid ära ja lahutab.	

Sisu	2 – 3 aastased	3 – 4 aastased	4 – 5 aastased	5 – 6 aastased	6 – 7 aastased
Suurused ja mõõtmine	1. Näeb ja leiab esemetes erinevusi (suur-väike).	1. Võrdleb (järjestab) kahte eset suuruse (suurem-väiksem), pikkuse (pikem-lühem), laiuse (laiem-kitsam) järgi ning kasutab mõisteid.	1. Järjestab esemeid kõrguse järgi (kõrgem-madalam).	1. Järjestab kuni 5 eset suurustunnuse järgi.	1. Järjestab kuni 5 eset suuruse järgi (pikkus, laius, kõrgus jm).
			2. Järjestab 3 eset suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi.	2. Leiab vaadeldavast objektist silma järgi suurema-väiksema-sama suure ning kontrollib objekte kõrvutades.	2. Mõõdab esemete pikkust, raskust ja vedelikku kokkulepitud mõõtvahenditega ning mõõduühikuga (samm, pulk, nöö, klaas, vms).
				3. Hindab kaugust silma järgi (lähedal/ kaugel).	3. Teab igapäevaelus kasutatavaid pikkusmõõte cm, m ja km; massimõõtu kg ja mahumõõtu liiter; rahaühikuid euro ja sent ning teab, kuidas ja kus neid ühikuid kasutatakse.
				4. Mõõdab pikkust, laiust ja kõrgust kokkulepitud mõõtevahenditega.	4. Rühmitab esemeid asendi järgi.
				5. Järjestab raskuse ja paksuse järgi.	5. Rühmitab nähtusi ja tegevusi ajatunnuse järgi.
				6. Koostab mustreid, laob pilte kujunditest.	
Geomeetrilised kujundid	1. Leiab samasuguse kujundi peale-, kõrvuti- või sisseasetamise teel.	1. Eristab kolmnurka ja nelinurka ning leiab kujunditega sarnaseid esemeid rühmatoast, õuest ja tänavalt.	1. Näeb ja oskab kirjeldada ruudu ning ristküliku sarnasusi ja erinevusi ning leida sarnaseid kujundeid ümbritsevast.	1. Koostab mustreid, laob pilte kujunditest.	1. Eristab ruumilisi kujundeid (kuup, kera, risttahukas, püramiid) tasapinnalistest kujunditest (ruut, ring, ristkülik ja kolmnurk) ning kirjeldab neid.

Sisu	2 – 3 aastased	3 – 4 aastased	4 – 5 aastased	5 – 6 aastased	6 – 7 aastased
	2. Kompimise-veeretamisega eristab ümmargusi ja kandilisi esemeid, sh ringi ja ruutu.			2. Otsustab kas kaks antud kujundit on sama- või erisugused.	
				3. Kirjeldab kujundite erinevusi nurkade olemasolu, arvu, kujundi suuruse ja värvuse alusel (ring, ruut, kolmnurk, ristkülik).	
				4. Rühmitab kujundeid vormi, suuruse, värvuse vm järgi.	
Orienteerumine ajas	1. Vestleb ööle ja päevale iseloomulikust ning matkib tegevusi mängus.	1. Eristab hommikut ja õhtut (kirjeldab tegevusi).	1. Teab ööpäeva osi hommik-päev-õhtu-öö; kirjeldab tegevusi ja sündmusi eile-täna-homme.	1. Kirjeldab tegevusi erinevatel nädalapäevadel ja teab nädalapäevade järjestikuseid nimetusi.	1. Teab nädalapäevi, kuid, aastaaegu; teab oma sünnikuud ja -päeva.
				2. Teab aastaegade järgnevust.	2. Määrab kellaega täistundides ning koostab päevakava.
				3. Eristab mõisteid kiiresti-aeglaselt, varsti, hiljem, kohe.	3. Kasutab kõnes õigesti sõnu enne, praegu, hiljem-varem, noorem-vanem.
Orienteerumine ruumis	1. Orienteerub oma kehal ja näitab, mis asub ülal-all, kõrval, ees-taga.	1. Määrab teiste laste ja esemete asukohta enda suhtes: ülal-all, ees-taga (minu ees, minu taga, jne).	1. Määrab enda asukohta teiste laste ja asjade suhtes (seisan Alo taga; olen tahvli ees).	1. Määrab eseme asukoha teise eseme suhtes: all-peal, kohal, keskel, äärel, vasakul-paremal.	1. Kirjeldab enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteerub ruumis, õuealal ja paberil.
			2. Määrab vasakut ja paremat poolt.	2. Orienteerub ruumis (õues) juhendite järgi.	

10 Valdkond Kunst

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

1. tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest;
2. kujutab isikupäraselt ümbritsevaid esemeid, sündmusi ja oma kujutlusmaailma;
3. vaatleb, kirjeldab ja kujundab ümbritsevat ja tarbeesemeid;
4. kasutab õpitud voolimis-, joonistamis- ning maalimisvahendeid ja -võtteid;
5. kasutab materjale ja tööriistu ohutult ning sihipäraselt;
6. vaatleb kunstiteoseid ja kirjeldab nähtut.

Valdkonna Kunst sisu:

1. kujutamine ja väljendamine: mõtete, tunnete edasiandmine nähtaval kujul;
2. kujundamine: objektile esteetilise lisaväärtuse andmine;
3. tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine;
4. kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteostest, kunstist.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

1. antakse lapsele võimalus saada elamusi, tunda rõõmu ja rahulolu ning tal on võimalus väljendada oma maailmanägemist;
2. suunatakse last jälgima kaaslasti päeva jooksul vabas või konkreetses tegevuses, vaatlema ümbritsevat looduses ja tehiskeskkonnas, väljasõidul ettevõttesse või farmidesse ning kasutama saadud tähelepanekuid voolides, joonistades, maalides ja meisterdades;
3. kasutatakse teemasse sisseelamiseks mängu, muusikat, lihtsat lavastust, jutu lugemist jne;
4. arvestatakse, et lapse jaoks on oluline loomiseks ja lahenduste leidmiseks teha katsetusi ning avastusi, otsida ja saada vastuseid tekkinud küsimustele, omandatud oskusi rakendada ja loovaalt kombineerida;
5. julgustatakse last kasutama ja katsetama tema enda pakutud lahendusi töö mitmekesistamiseks ning ergutatakse lapse kujutlus- ja algatusvõimet, jälgides, et säiliks lapse isikupärane eneseväljendus;
6. korraldatakse kunstitegevusi läbi ka õues ning kasutatakse kunstitegevust teiste valdkondade õppe- ja kasvatustegevuste osana, joonistatakse nii paberile, kivile, puidule, liivale või kombineeritakse erinevaid materjale;
7. innustatakse last tehtut analüüsima ja arutlema, miks ta kujutas esemeid, nähtusi just sellisel viisil, milliseid materjale ja tehnikaid kasutas ning kuidas tööga rahule jäi. Kaaslaste töödesse tolerantse suhtumise kujundamisele aitab kaasa, kui analüüsitakse nii laste töid kui ka kunstiteoseid ning põhjendatakse oma hinnangut.

Eeldatavad õpitulemused Kunstis

Sisu	2 – 3 aastased	3 – 4 aastased	4 – 5 aastased	5 – 6 aastased	6 – 7 aastased
Kujutamine ja väljendamine	1. Tunneb rõõmu kunstitegevuses osalemisest.	1. Nimetab põhivärve ning lisaks rohelist, oranži, roosat, musta, pruuni.	1. Kujutab naturist inspireeritud asju, objekte jne isikupäraste sümbolitega, mis olemuselt täienevad ja muutuvad keerukamaks.	1. Valib sobiva taustatooni meeleolust, aastaegade jm kujutavast lähtuvalt.	1. Kasutab loovalt geomeetrilisi kujundeid ja nende kombinatsioone keerukamate objektide ülesehitamiseks.
	2. Leiab kritselduste hulgast nime(tuse) andmist või loo jutustamist väärivaid kujundeid.	2. Kujutab tuttavaid objekte, nähtusi sümbolite abil.	2. Jutustab oma piltides nii tuttavatest asjadest ja kogetud sündmustest kui ka oma fantaasiatest.	2. Tausta värvimisel annab edasi pildi meeleolu, iseloomu, kasutades juhendamisel ja meeldetuletamisel seni omandatud tehnilisi võtteid.	2. Väljendab joonistades, maalides, voolides ja meisterdades meeleolusid ja fantaasiaid.
	3. Leiab ümbritsevas juhendamise toel sinise, kollase, punase ja rohelse värvi.	3. Valib tööks meeldivad toonid ja värvid ning põhjendab oma valikut elementaarsel moel.	3. Kasutab emotsioonide, nähtuste, esemete jne kujutamiseks värvitoone oma seostest ja tunnetest lähtuvalt.	3. Paigutab esemed jm kujutataval tööil suurusuhetest lähtuvalt.	3. Püsib töös valitud teemas seda isikupäraselt tõlgendades.
			4. Kujutab loovalt kirjanduspalade, loodusnähtuste ja ümbritseva elu sündmuste süzeesid.	4. Esemete kaunistamisel ja nende iseloomu edasiandmisel kasutab õpitud oskusi (nt triibud, jooned, täpid, pintsli vajutused, jne).	4. Jutustab temaatilistes töödes tegelaste tegevusest, omavahelistest suhetest ning tegevusajast ja -kohast.
			5. Oskab nimetada tumedamaid ja heledamaid värvitoone.	5. Segab ja hele-tumestab värve.	5. Rõhutab kõige tähtsamat oma töös värvi, suuruse või asukoha valikuga.
				6. Kujutab juhendamisel inimest liikumises, muutes jäsemete asendit.	6. Tunneb ümbritsevas esinevaid värve ja nimetab erinevaid värvitoone (hallikas, taevasinine jne).

Sisu	2 – 3 aastased	3 – 4 aastased	4 – 5 aastased	5 – 6 aastased	6 – 7 aastased
					7. Kujutab inimesi neile iseloomulike tunnuste kaudu.
					8. Leiab ümbritseva vaatlusel erinevaid detaile ja nendevahelisi seoseid ning kujutab ümbritsevat vabalt valitud viisil.
					9. Kasutab kunstitöö loomiseks erinevaid vahendeid.
					10. Keskendub alustatud tegevusele ja loob oma kunstitöö.
Kujundamine	1. Kaunistab (täppidega, joontega) ruumilisi ja tasapinnalisi esemeid (nt lillepott, paber, taskurätt, papptaldrik, pall, sokk, plastiliinist plaat, kivi, jne).	1. Kaunistab tasapinnalisi esemeid valmis kujunditega neid sinna spontaanselt paigutades.	1. Koostab lihtsatest elementidest (kahe elemendi vaheldumisega) mustriribasid esemete kaunistamiseks (tass, taskurätt jne).	1. Juhendamisel kasutab looduslikku materjali koos tehnikuga (nt voolimismaterjalid, nõör, paber jne).	1. Märkab mustri rütmi ja suudab seda jätkata.
		2. Laob 3–4 tuttavat geomeetrisest kujundist esemeid, loomi, jne.	2. Kujundab suunamise toel tähtpäevakaardi sündmuse meeleoluga sobivate motiividega.	2. Kujundab lihtsa mustri väikestest detailidest (looduslik materjal, voolitud väikevormid, kriipsud, täpid, jne).	2. Selgitab omavalmistatud (voolitud, volditud, meisterdatud) esemete otstarvet ja nimetab oma valikut põhjendades koha, kuhu see sobib.

Sisu	2 – 3 aastased	3 – 4 aastased	4 – 5 aastased	5 – 6 aastased	6 – 7 aastased
		3. Suunamisel ja tähelepanu juhtimisel lisab valmivale esemele iseloomulikke detaile.	3. Valib kaunistusmotiivi ja kannab juhendamisel šablooni või templi abil selle omavalitud kohale esemel (kruus, taldrik, pluus, jne).	3. Kasutab esemete kujundamisel lihtsaid trükke, jäljendite vajutamist, ruumiliste esemete puhul väikevormide liitmist, väljapigistamist, muljumist, jne.	3. Kujundab kaunistusmotiivi või mustri, arvestades kaunistatavat eset.
		4. Koostab mängudes ja vabas tegevuses lihtsaid mustreid (nt mosaiikmängud).		4. Märkab mustri rütmi ja suudab jätkata mustri moodustamist.	4. Aitab kujundada tähtpäevaga seotud peolauda ja ruumi.
				5. Kirjeldab ja kasutab lihtsamaid eesti rahvusmotive -triibud, lillornament.	5. Koostab ise või valib tööst lähtuvalt sobivad motiivid või vahendid eseme kaunistamiseks.
Voolimine	1. Õpetajat jäljendades muljub ja näpistab, rullib ja veeretab voolimismaterjale (ussike, nõör, komm, pall, jne).	1. Annab voolitud ümarvormidele erinevaid nimetusi.	1. Õõnestab ümarvorme süvendit põidlagaga vajutades.	1. Nimetab erinevaid voolimismaterjale ja nende omadusi.	1. Kasutab iseseisvalt tuttavaid voolimismaterjale, arvestades nende eripära (nt vajadusel soojendab plastiliini ja niisutab savi enne voolimist).
	2. Surub sõrme või pulgaga pehmesse materjali auke, teeb pinnale jooni ja täppe.	2. Rullib voolimismaterjali ja muudab rullimise tulemusel tekkinud pikliku vormi kuju, andes edasi asjade, esemete jne iseloomulikke tunnuseid.	2. Muudab voolimismaterjalide kuju neid pigistades ja venitades.	2. Kasutab voolimispulka vormide õõnestamisel, iseseisvalt mustri tegemisel.	2. Valmistab õpetajaga koos uusi voolimissegusid (pabermass, kips, soolataigen, jne)

Sisu	2 – 3 aastased	3 – 4 aastased	4 – 5 aastased	5 – 6 aastased	6 – 7 aastased
		3. Vajutab ümarvormi pihkude ja/või sõrmede vahel õhemaks, pigistab ja venitab savi sellele teise kuju andmise eesmärgil.	3. Nii ümar- kui piklikke vorme töödeldes loob soovitud esemeid.	3. Voolib juhendamisel ka ühest savitükist, venitades ning pigistades sellest välja terviku erinevaid osi.	3. Niisutab voolingute ühenduskohti esemete tugevdamiseks.
		4. Moodustab väikestest voolitud vormidest terviku neid üksteise peale, sisse jne ladudes.	4. Ühendab voolitud detaile omavahel.	4. Ümarvorme ning ümar- ja piklikke vorme ühendades voolib iseseisvalt erinevaid esemeid.	
		5. Juhendamisel kasutab voolimispulka voolimismaterjali tükeldamiseks.	5. Kaunistab valmistatud voolingu, kasutades voolimispulka või lisades suuremale vormile väikseid ümaraid või piklikke vorme.	5. Juhendamisel silub peale väiksemate detailide lisamist ühenduskohad.	
				6. Niisutab vajadusel voolitava eseme pinda ühendus-kohtade silumiseks.	
				7. Oskab voolida erineva suurusega ümarvorme ning neid õnesvormideks muuta.	
Joonistamine	1. Tõmbeb iseseisvalt jämedate joonistusmaterjalidega (rasvakriadid, pehmed pliiatsid, jne) erinevaid jälgi (täpid, jooned: vertikaalsed, horisontaalsed, lainelised, katkendlikud, spiraalseid jooni) püsides paberi piirides.	1. Tõmbab iseseisvalt horisontaalseid ja vertikaalseid triipe sooviga jäljendada konkreetseid esemeid.	1. Jooni ja kujundeid ühendades joonistab sümbolitega, mis täienevad ja muutuvad keerukamaks.	1. Joonistamisel jätab vahendiga jäljendi joonistusvahendit ja paberit rikkumata.	1. Kasutab soovi korral koos erinevaid joonistusvahendeid nende olemusest lähtuvalt.

Sisu	2 – 3 aastased	3 – 4 aastased	4 – 5 aastased	5 – 6 aastased	6 – 7 aastased
	2. Meeldetuletamisel hoiab pliiatsit või pintslit õigesti käes.	2. Juhendamisel tõmbab erineva kuju ja suunaga, sealhulgas ka kaarjaid jooni.	2. Joonistab ning värvib pindu värvi- ja viltpliiatsitega, kriitide ja sõega, muutes joonte tihedust.	2. Joonistab ning värvib pindu värvi- ja viltpliiatsiga, kriitide ja sõega muutes joonte tihedust.	2. Värvib oma joonistatud või värviraamatu kujundeid varieerides käe liikumise suunda.
		3. Suudab kujutada naturile sarnaseid, lähedasi esemeid, asju, inimest (nn peajalgseid).	3. Kasutab joonistusvahendeid liigse surveta.	3. Väljendab sirgete, sakiliste, kaarjate jne joontega emotsiooni ja meeleolu ning täidab pinda.	3. Sobitab pindu kattes heledaid ja tumedaid, peeni ja jämedaid jooni.
		4. Hoiab pliiatsit või pintslit õigesti käes.		4. Värvib enamasti kontuuri ületamata.	
Maalimine	1. Tõmbab pintsliga erineva suunaga jooni, teeb täppe ning katab pindu.	1. Juhendamisel kasutab kattevärve kogu pinna katmiseks.	1. Võtab pintslile vajaduse korral lisaks värvi ja katab pindu.	1. Kasutab varemõpitud tehnilisi oskusi töö teostamisel.	1. Segab värve uute toonide saamiseks.
	2. Trükib näpuvärvidega sõrmede ja kogu käega.	2. Ümarvormi joonistab värvilaiku pintsliga suurendamise teel.	2. Teeb pintslivajutuste ja -tõmmetega objektide väikseid detaile (nt silmad, suu) või rütme.	2. Juhendamisel helestab või tumestab värve ja segab omavahel põhivärve (punane, kollane, sinine).	2. Kasutab töös eri jämedusega pintsleid.
		3. Suunamisel võtab pintslile vajaliku koguse värvi ja loputab pintslit peale kasutamist.	3. Ei kata maalides juba küllaldaselt kaetud pinda korduvalt.	3. Meeldetuletusel annab värvidega edasi meeleolu, aastaegadele iseloomulikke tunnuseid.	3. Loputab pintslit piisava sagedusega ja väldib värvide liigset määrdumist värvipurkides.
		4. Meeldetuletusel ei värvi üle paberi serva.	4. Peseb ja kuivatab pintslit enne järgmise värvi kasutamist.	4. Suunamisel oskab valida kujutatavast lähtuvalt tööle sobivat tausta.	4. Meeldetuletusel kasutab pintslit erinevalt, nt katab ühtlaselt aluspinda, teeb pintsli trükki jne.

Sisu	2 – 3 aastased	3 – 4 aastased	4 – 5 aastased	5 – 6 aastased	6 – 7 aastased
		5. Juhendamisel kasutab töös pintslit erinevaid osi (otsa, külge) ja teab, kuidas tekitada erinevaid pintslijäljendeid.		5. Kasutab tööks vajadusel kahte erineva jämedusega pintslit.	
		6. Vajutab jäljendeid, kattes templi iseseisvalt värviga.			
Meisterdamine	1. Kortsutab iseseisvalt pehmet paberit, rebib paberist tükke.	1. Lõikab paberist ribad ja lihtsama kujundi mööda etteantud joont.	1. Rebib ja lõikab paberist ribad ja kujundeid ning kleebib need sõltuvalt töö olemusest.	1. Valib erinevate meisterdamismaterjalide vahel ja püüab neid omavahel sobitada.	1. Kujundab või täiendab oma tööd, kleepides sellele erinevast materjalist tükke, objekte jne.
	2. Katab aluspinna liimiga, puistab sellele erinevaid objekte ja liimib kujundeid.	2. Katab liimiga talle näidatud pinna ja täiendaval juhendamisel asetab sinna soovitud kujundid	2. Lükib paelale, traadile, lõngale vms auguga esemeid (nt helmeid, nõõpe).	2. Lõikab iseseisvalt paberist geomeetrilisi kujundeid.	2. Valib eri materjalide liitmiseks ühendusviiside seast oma mõtte teostamiseks sobivamad või leiab oma võtted.
		3. Ettenäitamisel ühendab erinevaid materjale (looduslik materjal ja paber; suled ja paber, jne).	3. Valmistab pabersilindritest, pakendmaterjalist ja ribadest figuure.	3. Rebib lihtsamaid kujundeid.	3. Valmistab lihtsa mänguasja täiskasvanu tegevust matkides.
		4. Kortsutab erineva paksusega paberit.	4. Meisterdab looduslikust materjalist ja majapidamises järelejäänud pisiesemetest objekte lihtsate ühendusvõtete abil (nt plastiliiniga liitmine, tikkude või kõrte torkamine pehmesse materjali jne).	4. Kirjeldab looduslike materjalide sarnasust muude esemete või olenditega.	4. Loob esemeid erinevaid tehnikaid ja materjale kasutades ning räägib nende otstarbest.

Sisu	2 – 3 aastased	3 – 4 aastased	4 – 5 aastased	5 – 6 aastased	6 – 7 aastased
			5. Matkib täiskasvanu tegevust lihtsa mänguasja valmistamisel (nt päkapikk - kabile müts; siilmännikäbile nina).	5. Kasutab meisterdamisel naasklit.	
Kunsti vaatlemine, vestlused kunstist	1. Vaatleb pilte, näidistoid, raamatuillustratsioone ning vastab küsimustele.	1. Suunavate küsimuste abil analüüsib ja annab tööle hinnangu.	1. Vaatleb omal algatusel raamatuillustratsioone ja kunstitoid ning esitab nende kohta küsimusi ja avaldab arvamust.	1. Annab oma tööle hinnangu ja põhjendab oma arvamust.	1. Märkab teoseid või ümbruses leiduvaid objekte vaadeldes ning kirjeldades detaile ja värve ning tajub meeoleolu.
	2. Näitab teistele oma tööd kui kunstiteost ja räägib sellest.	2. Põhjendab, miks töö, pilt meeldib.	2. Jutustab küsimuste toel, mida ta on oma töödes kujutanud, ning nimetab, mis materjale on kasutanud.	2. Põhjendab küsimustega suunamisel tehniliste lahenduste, vormi- ja värvilahenduste kasutamist.	2. Fantaseerib ja jutustab teose juurde ka loo: mis juhtus enne, mis juhtus pärast.
		3. Vastab küsimustele ja selgitab, miks kujutab esemeid, nähtusi just sellisel viisil.	3. Suhtub heasoovlikult kaaslaste töödesse.	3. Vaatleb huviga ja omaalgatuslikult raamatuillustratsioone, kunstitoid, esitab nende kohta küsimusi ja avaldab oma arvamust.	3. Kasutab raamatuillustratsioone, fotosid ja kunstiteoseid (sh skulptuure) oma töö lähtealusena, luues oma vaba ja isikupärase variandi.
				4. Eelistab konkreetseid raamatuid kujundusest lähtuvalt.	

11 Valdkond Muusika

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

1. tunneb rõõmu laulmisest ja musitseerimisest;
2. tunneb huvi muusika kuulamise vastu ja suudab keskenduda kuulatavale palale;
3. suudab ennast väljendada laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu kaudu;
4. suudab musitseerida nii rühmas kui ka üksi;
5. kasutab õpitut loovalt nii tegevustes kui ka vabas mängus.

Valdkond Muusika sisu:

1. laulmine;
2. muusika kuulamine;
3. muusikalis-rütmiline liikumine;
4. pillimäng.

Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ja korraldades:

1. on esikohal lapse tundeelu rikastamine ja muusika abil tema loomuliku
2. eneseväljendussoovi toetamine;
3. lapse muusikaliste võimete arendamine;
4. lapse väärtushinnangute kujundamine;
5. lapse individuaalsete eeldustega arvestamine ja sellega talle eduelamuste võimaldamine;
6. lapse kultuurilise ja sotsiaalse aktiivsuse arendamine;
7. kasutatakse muusikat lõimiva tegevusena ka teiste õppe- ja kasvatustegevuste valdkondades.

Eeldatavad õpitulemused Muusika

Sisu	2 – 3 aastased	3 – 4 aastased	4 – 5 aastased	5 – 6 aastased	6 – 7 aastased
Laulmine	1. Kuulab ja jälgib õpetaja laulu.	1. Huvitub laululistest tegevustest; püüab õpetajaga kaasa laulda (lauldes kaasa nt üksikuid silpe, sõnu, laululõike).	1. Laulab rühmaga samas tempos.	1. Laulab väljahingamisel loomuliku häälega.	1. Laulab ilmekalt loomuliku häälega ja vaba hingamisega eakohaseid rahva- ja lastelaule.
		2. Osaleb laulude esitamises (plaksutab või laulab kaasa).	2. Laulab peast lihtsamaid õpitud rahva- ja lastelaule.	2. Esitab laule rühmaga samas tempos.	2. Esitab laule nii rühmas kui ka üksi.
		3. Kuulab ära eelängu ja alustab laulu õigeaegselt	3. Laulab ilmekalt-kiiremalt, aeglasemalt, tasemini, valjemini	3. Laulab peast teistega koos või üksi õpitud rahva- ja lastelaule.	3. Saab aru mõistetest voolav, kerge, vaikne, poolvali, vali ja väljendab neid arusaamisi lauldes.
		4. Aasta lõpul laulab iseseisvalt 2-3 laulu.	4. Aasta lõpul laulab iseseisvalt 3 õpitud laulu.	4. Oskab laulda väljapeetult ja rütmiliselt täpselt.	4. Eristab lauldes dünaamilisi muutusi: valjenedes, vähenedes.
		5. Laulab kaasa loomuliku pehme häälega.	4. Oskab laulda ühtlases tempos ja laulvalt.	5. Väljendab eriilmeliste laulude laulmisel erinevaid emotsioone	5. Eristab lauldes rütmilisi muutusi: kiirenedes, aeglustades.
			5. Suudab laulusõnu selgelt hääldada.	6. Eristab muusikas vähemkontrastseid dünaamika elemente-vaikne, poolvali ja vali.	6. Kuuleb oma häält ja on võimeline teadlikult häält liigutama kas kõrgemaks või madalamaks.

Sisu	2 – 3 aastased	3 – 4 aastased	4 – 5 aastased	5 – 6 aastased	6 – 7 aastased
Muusikalis-rütmiline liikumine	1. Sooritab koos õpetajaga lihtsaid liikumisi vastavalt laulu tekstile (nt paigaltammumine, keerutamine üksikult, koosjalu hüplemine, lehvitamine, käte peitmine selja taha, viibutamine sõrmega, kükitamine).	1. Liigub koos õpetajaga vastavalt muusika meeleolule (nt kõnd ja jooks, päkkadel kõnd, ühe ja vaheldumisi kahe jalaga koputamine, keerutamine paarilisega).	1. Väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu (nt plastilise intoneerimise ehk loova liikumisega).	1. Muudab liikumist muusikaosade ja muusikaliste väljendusvahendite vaheldumise põhjal (tempo, dünaamika, register), arvestades pulssi ja meetriunit (nt liigub hanereas ja ringis nii üksi kui ka paaris).	1. Väljendab ennast loovalt muusikalis-rütmilise liikumise kaudu, toetudes õpitud muusikale väljendusvahenditele.
	2 Oskab liikuda läbisegi: kõndimine ja jooksmine.	2. Muudab iseseisvalt liikumist lähtudes helitugevusest, registrist, tempost.	2. Sooritab järgnevaid liigutusi ja samme: põlvetõstekõnd- ja jooks, ringi ja paaride moodustamine, liikumine ringi keskme poole ja tagasi, külgakalopsamm, käärhüpe, hüpaksamm, pehmed sujuvad käeliigutused.	2. Esitab õpetaja seatud tantse, kasutades õpitud tantsuelemente.	2. Liigub vastavalt muusika meeleolule.
	3. Kõnnib koos paarilisega ja keerutab kätest kinni hoides.	3. Sooritab erinevaid liigutusi ja samme- eesgalopp, kand-varvas samm, käte püstplaks, põlveplaks, põlveplaks mitmesuguses rütmis.	3. Osaleb laulumängudes.	3. Omandab hüpaksammu ja käärhüppe.	3. Sooritab tantsuliigutusi sünkroonselt, väljendusrikkalt ja õige kehahoiuga.
			4. Vahetab liikumist muusikaosade või fraaside vaheldumise järgi.	4. Suudab liigutustes saavutada sünkroonsuse kogu rühmaga.	4. Omandab luiksammu ja polkasammu.
			5. Loob ka iseseisvalt keerukamaid liigutusi.	5. Väljendab enda individuaalsust loovliikumiste kaudu.	5. Omab võimet viimistleda oma liigutusi.
			6. Liigub paarilisega koosõlastatult.	6. Omandab 1-2 folkloorse sisuga laulumängu või tantsu.	6. Suudab sooritada liigutusi täpses rütmis.

Sisu	2 – 3 aastased	3 – 4 aastased	4 – 5 aastased	5 – 6 aastased	6 – 7 aastased
Muusika kuulamine	1. Tunneb rõõmu kuulatavast laulust või muusikapalast.	1. Reageerib emotsionaalset muusika iseloomule (nt plaksutab, kõigutab keha vmt).	1. Kuulab laulu ja muusikapala.	1. Kuulab laulu ja muusikapala huviga.	1. Suudab laulu või muusikat tähelepanelikult kuulata ning kuulatud muusikat iseloomustada kasutades eakohast sõnavara.
		2. Eristab ja nimetab kontrastse iseloomuga muusikat.	2. Väljendab emotsionaalselt kuulatud muusikas tajutud kontrastseid meeleolusid liigutuste ja liikumisega.	2. Väljendab kuulatud muusikas tajutud meeleolusid erinevate muusikaliste tegevuste (liikumise, laulmise, pillimängu) kaudu, näiteks järgib tempot ja rütmi kehalise liikumisega.	2. Eristab kuulmise järgi laulu ja pillimängu.
			3. Tunneb kuulmise järgi ära mõningaid õpitud laule.	3. Tundes ära õpitud laulu (kuuldes nii meloodiat kui ka sõnu), hakkab kaasa laulma.	3. Näitab tegevuses üles loominguilist initsiatiivi, toetudes oma kogemusele kuulatud palade suhtes (nt jutustab, mida kuulis muusikas).
			4. Iseloomustab iseseisvalt kuulatud muusikat		4. Eristab vokaal- ja instrumentaalmuusika lihtsamaid žanre (hällilaul, marss, tantsuviis, rahvalaul).

Sisu	2 – 3 aastased	3 – 4 aastased	4 – 5 aastased	5 – 6 aastased	6 – 7 aastased
Pillimäng	1. Mängib õpetaja ettenäitamisel kaasa kuulnud muusikale kehapilli (plaksutab, patsutab kaasa pulssi või rütmi).	1. Mängib muusikat kuulates, liikudes ja lauldes kaasa pulssi või rütmi kehapillil, kõlapulkadel, randmekuljustel, väikesel trummil ja marakal.	1. Mängib rütmipille (nt kõlakarpi, trummi, kuljuseid jne.) muusika kuulamise, liikumise ja laulmise saateks.	1. Mängib ja tunneb kuulates tämbri järgi ära õpitud rütmipille.	1. Mängib eakohastel rütmi- ja meloodiapillidel õpitud lauludele ja instrumentaalpaladele lihtsaid kaasmänge.
			2. Eristab kuulmise järgi rütmipille.	2. Mängib rütmisaateid lasteriimidele ja -lauludele.	2. Mängib lastepillidel ja oskab mängida pilliansamblis.
				3. Ansamblimängus osaledes alustab ja lõpetab koos teistega, mängib nendega ühes tempos.	3. Eristab tämbri ja kõla järgi õpitud pille.
				4. Mängib tamburiini, kõlatoru, trummi ja kastanjette.	

12 Valdkond Liikumine

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

1. tahab liikuda ja tunneb liikumisest rõõmu;
2. suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel;
3. väljendab ennast loovalt muusikalis-rütmilise liikumise kaudu.
4. tegutseb aktiivselt üksi ja rühmas;
5. mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele;
6. järgib esmaseid hügieeni- ja ohutusnõudeid.

Valdkond Liikumise sisu:

1. kehalise kasvatuse alased teadmised: ohutus, enesekontroll ja hügieen;
2. põhiliikumised;
3. liikumismängud;
4. erinevad spordialad;
5. tants ja rütmika.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

1. arvestatakse, et põhiliikumised eeldavad igapäevast suunamist: liigutusoskused, liikumisosavus ja teised liikumisvõimed (vastupidavus, jõud, kiirus, paindumus) kujunevad ja arenevad tegevuste regulaarsel kordamisel;
2. rikastatakse lapse liikumis- ja tegevusvõimalusi sportlik-arenduslike liikumisviisidega – jalgrattasõit, suusatamine, uisutamine, ujumine jms;
3. peetakse oluliseks kõlbeliste põhimõtete ja enesekindluse kujundamist: regulaarsel tegelemisel kehaliste harjutustega kujunevad positiivsed iseloomuomadused;
4. suunatakse last oma oskusi, võimeid ja koostööd hindama, kaaslastega arvestama, oma emotsioone kontrollima ja valitsema; mõistma ühe või teise kehalise harjutuse vajalikkust;
5. mitmekesistatakse põhiliikumiste, koordineerimise, rühi, tasakaalu, liikumisvõime ja peenmotoorika (täpsus, näo- ja sõrmelihaste kontrollioskus) arendamist ja tagasiside andmist.

Eeldatavad õpitulemused valdkonnas Liikumine

Sisu	2 – 3 aastased	3 – 4 aastased	4 – 5 aastased	5 – 6 aastased	6 – 7 aastased
Liikumisteadmised	1. Valib õpetaja korraldusel teiste riiete hulgast välja võimlemisriided.	1. Sooritab harjutusi õpetaja korralduste ja sõnalise seletuse järgi.	1. Nimetab kodukohas harrastavaid spordialasid ja peetavaid spordivõistlusi.	1. Osaleb lasteaia spordipäeval.	1. Nimetab erinevaid spordialasid ja mõne Eesti tuntuma sportlase.
	2. Arvestab rühmakaaslaste aktiivses tegevuses.	2. Järgib meeldetuletamise korral hügieeninõudeid.	2. Teab spordivahendite nimetusi ning kasutab erinevaid spordivahendeid (nt topispalli) ohutult, sobival viisil ja kohas.	2. Talub kaotust võistlusemängudes.	2. Keskendub sihipärasele kehalisele tegevusele.
			3. Õpitud tegevustes kasutab ohutuid liikumisviise.	3. Teab ja kasutab mõisteid õpitud terminoloogia piires.	3. Peab liikumisel ja mängimisel kinni üldistest ohutusreeglitest valides sobivad paigad ja vahendid.
				4. Mõistab hügieeninõuete olulisust.	4. Peseb ennast pärast aktiivset kehalist tegevust.
				5. Õnnetuse või ohu korral teab, kuidas kutsuda appi täiskasvanu.	
Põhiliikumised	1. Sooritab põhiliikumisi.	1. Sooritab põhiliikumisi kombinatsioonides ja õpitud harjutustes.	1. Kasutab põhiliikumisi aktiivses tegevuses ja mängudes.	1. Käsitseb väikevahendeid aktiivses tegevuses.	1. Sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud ja rütmilised.
	2. Säilitab liikudes tasakaalu nii tasakaalupingil kui ka vähendatud pinnal.	2. Teeb koordinatsiooni, tasakaalu ja osavust arendavaid harjutusi.	2. Sooritab staatilist tasakaalu nõudvaid harjutusi.	2. Ronib varbseinal vahelduva sammuga ning täidab lisäülesandeid (ühelt poolt üles, teiselt poolt alla).	2. Säilitab tasakaalu paigal olles ja liikumisel.

Sisu	2 – 3 aastased	3 – 4 aastased	4 – 5 aastased	5 – 6 aastased	6 – 7 aastased
	3. Hakkab liikuma ja peatub signaali järgi.	3. Rivistub iseseisvalt ringi, paardesse.	3. Teeb harjutusi väikevahenditega.	3. Rivistub iseseisvalt kolonni, viirgu.	3. Kasutab harjutuste sooritamisel mõlemat kätt korraga, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt.
	4. Jookseb läbisegi, ümber mingi vahendi, väljaku ühest otsast teise	4. Liigub paaris ringjoonel, moodustab ringi läbisegikõnnilt	4. Muudab käskluse peale liikumissuunda kõndides ja joostes.	4. Veeretab rõngast kahe ja ühe käega.	4. Kõnnib diagonaalis ja loogeldes läbi ruumi.
	5. Hüpleb sulghüpetega, hüppab kaugushüpet paigalt	5. Kõnnib üle takistuste (20-25 cm).	5. Jookseb läbisegi vahendite vahel.	5. Jookseb läbisegi hüpates üle takistuste.	5. Jookseb sääre- ja põlvetõste jooksu.
	6. Roomab 30-50cm takistuse alt läbi.	6. Kõnnib joonel, nõõril (sirgelt, ringis)	6. Hüpleb ühel jalal (paremal, vasakul), paigal ja edasi.	6. Hüpleb sulghüppeid paremale ja vasakule.	6. Viskab kaugusviset tennisballiga tehniliselt õigesti.
	7. Ronib varbseinal (alates 2,5a vahelduvsammuga).	7. Jookseb erinevate sammudega, kõrge põlvetõstega, suuna muutustega, seisakutega.	7. Kõnnib tasakaalupingil neljakäpukil, püsti kõndides hoiab liivakotti peas.	7. Kõnnib suletud silmadega edasi ja tagasi.	7. Sooritab jõuharjutusi varbseinal (rippumine, jalatõsted ette).
	8. Kõnnib sõõris pihkseongus	8. Sulghüplemisel liigub edasi	8. Veeretab palli ühelt lapselt teisele.	8. Põrgatab palli kahe käega seistes, kõndides, joostes.	8. Söödab ja püüab palli rinnalt kõndides ja joostes ning erinevates asendites (põlvituses, harkistes).
	9. Liigub juurdevõtusammudega paremale, vasakule.	9. Hüpleb otsegaloppi, harkis.	9. Viskab ja püüab palli kahe käega.	9. Söödab ja püüda palli kõndides.	9. Söödab palli ülalt, alt, pörkega.
	10. Hüppab üles, maandudes kükki.	10. Sooritab kaugushüppeid paigalt (20-30cm), kaugushüppeid hooga (30-60cm), kõrgushüppeid (20-23cm), sügavushüppeid (20-30cm kõrguselt).	10. Hüpleb sulghüppeid esemeid põlve vahel hoides, kaugushüppeis paigalt (40-50cm), kõrgushüppeid (25-30cm), sügavushüppeid (35-30cm kõrguselt).	10. Hüpleb kääri hüpet, hüppab üle 30-35cm kõrguste esemete, hüppab kaugushüppeid hoojooksult (70-80cm), kõrgushüppeid (30-40cm kõrguselt).	10. Põrgatab palli ühe käega (kasutab domineerivat kätt) seistes, kõndides, joostes.

Sisu	2 – 3 aastased	3 – 4 aastased	4 – 5 aastased	5 – 6 aastased	6 – 7 aastased
	11. Sik-sakkõnd ja -jooks õpetaja järel.	11. Hüpleb ühel jalal, ka edasiliikumisega.	11. Sik-sakkõnd ja -jooks suunamuutmisega.	11. Jookseb teatejooksu vahenditega ja vahenditeta.	11. Rivistub ümber ühekaupa kolonnist 2-4 kaupa kolonni.
Liikumismängud	1. Mängib matkiva sisuga 1-2 reeglina kõnni- ja jooksumänge.	1. Mängib 2-4 reeglina liikumismänge.	1. Mängib kollektiivseid võistlusemänge.	1. Käsitseb mängu- ja spordivahendeid loovmängudes.	1. Võistleb kombineeritud teatevõistlustes (nt takistusriba läbimine).
	2. Mängib koos juhendaja ja kaaslastega kõnni- ja jooksumänge.	2. Pingutab end rühmategevustes ühise eesmärgi nimel.	2. Osaleb jõukohastes teatevõistlustes (nt joonejooksud).	2. Osaleb orienteerumis- ja maastikumängudes.	2. Mängib sportlike elementidega mängu (korvi visked, jalgpall, rahvastepall jne).
		3. Mängib iseseisvalt aktiivse liikumisega mängu.	3. Tunnustab nii enda kui ka vastasmeeskonna edu.	3. Võistleb teatevõistlustes.	3. Organiseerib ise liikumismänge.
		4. Tuttavates mängudes on juhtmängija rollis.		4. Oskab teha grupitööd liikumismängude ajal.	4. Kasutab ausa mängu põhimõtteid ning peab kinni kokkulepitud mängureeglitest.
Spordialad: võimlemine	1. Sooritab võimlemisharjutusi eri asenditest ja erinevate vahenditega.	1. Sooritab juhendamisel kuni neljast harjutusest koosnevat kombinatsiooni.	1. Teeb vahenditega (palliga, hübitsaga) harjutusi eakohaselt tehniliselt õigesti.	1. Valitseb harjutusi tehes oma liigutusi ja kehahoidu.	1. Valitseb oma liigutusi nii ruumis, maastikul kui ka tänaval.
	2. Jookseb veereva vahendi järel.	2. Hoiab oma kohta erinevates rivistustes: kolonnis, ringis, viirus.	2. Valitseb oma liigutusi koordineerimise ja tasakaalu nõudvaid harjutusi tehes.	2. Säilitab dünaamilistes harjutustes tasakaalu.	2. Orienteerub mänguväljakul ning sooritab kujundliikumisi, olles kolonnis esimene.
	3. Veeretab palli kaaslastele ja tagasi (vahemaa 50-100 cm ja läbi 60-50 cm looga)	3. Veeretab palli teisele lapsele (100-150cm).	3. Sooritab tasakaalu, painduvust ja osavust arendavaid harjutusi.	3. Teeb iseseisvalt akrobaatilisi harjutusi (tirel, veeremine), abiga kätel seis.	3. Sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud, rütmilised.
	4. Teeb painduvust ja kiirust arendavaid harjutusi.	4. Viskab täpsust (1,2-1,5m kauguselt mõlema käega, silma kõrgusel olevasse märklauda.	4. Viskab täpsusviskeid kasti 1,2-2m kauguselt ühe käega.	4. Arvestab kaaslastega paarisharjutusi sooritades, nt massaaž sõbrale.	4. Sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid harjutusi.

Sisu	2 – 3 aastased	3 – 4 aastased	4 – 5 aastased	5 – 6 aastased	6 – 7 aastased
	5. Teeb harjutusi ettenäitamise ja juhendamise järgi ühtses tempos õpetaja ja kaaslastega.	5. Viskab ja püüab suurt palli (1-1,5m).	5. Sooritab 1-2 elemendist koosnevaid koordineerimisülesandeid.	5. Sooritab 2-3 elemendist koosnevaid koordineerimisülesandeid.	5. Matkib täiskasvanut keerulisemate harjutuste sooritamisel.
	6. Püüab mahavisatud palli.	6. Sooritab harjutusi ühtlases tempos ja koordineeritult.	6. Matkib täiskasvanut jõuharjutusi sooritades.	6. Teeb lihtsamaid jõuharjutusi iseseisvalt suulise juhendamise järgi.	6. Sooritab saatelugemise järgi 3-4 elemendist koosnevaid koordineerimis- ja jõuharjutusi.
	7. Roomab toengpõlvituses pingil, mööda kaldlauda üles.	7. Kõnnib võimlemispingil pöördega.	7. Hüppab võimlemispingilt matile püsti.	7. Hüppab võimlemispingilt matile poolkükki.	7. Hüppab võimlemispingilt matile toengusse.
		8. Hüpleb ühel jalal, ka edasiliikumisega.	8. Teeb randmeharjutusi hüpitsaga.	8. Hüppab hüpitsaga 1-2 hüpet järjest.	8. Hüppab hüpitsaga 2-3 hüpet järjest.
		9. Põrgatab palli parema ja vasaku käega.	Peab kinni käskestest „Harjutust alga“, „Küll“.	9. Teeb jõuharjutusi tasakaalupingil (kätele, kerele, jalgadele).	9. Teeb jõu- ja tasakaaluharjutusi tasakaalupingil iseseisvalt suulise juhendamise järgi.
		10. Kõnnib võimlemispingil üle takistuste.		10. Kõnnib võimlemispingil võimlemiskepp turjal ja pea peal.	10. Hüppab üle võimlemispingi hoides sirgete kätega pingist kinni, kõnnib kägarkõnnil.
Spordialad: kelgutamine	1. Veab tühja kelku.	1. Veab kaaslast kelgul.	1. Veab üksi, kahekesi, kolmekesi kelgul kaaslast.	1. Mäest laskudes oskab kelku pidurdada e kelgult end maha keerata.	1. Osaleb kelguvõistlustel (kaugusele, täpsusele).
	2. Sõidab kelguga iseseisvalt nõlvakust alla.	2. Sõidab iseseisvalt nõlvakust alla õpetaja juhendamisel.	2. Kelgutab mäest alla, täites eriülesandeid (nt haarab esemeid).	2. Sõidab nõlvakust alla põhiasendis käed lahti.	2. Sõidab nõlvakust alla toengpõlvituses.
		3. Lükkab kelgul paarilist õlgadest.	3. Lükkab kelgul paarilist hoides kelgust.	3. Kelgutab mäest alla täites eriülesandeid (nt paneb esemeid maha).	3. Sõidab nõlvakust alla märkide vahelt.
Sisu	2 – 3 aastased	3 – 4 aastased	4 – 5 aastased	5 – 6 aastased	6 – 7 aastased

		4. Toengpõlvituses kelgu lükkamine.		4. Lükkab kelgu toengpõlvitusest kahekesi kelgul.	4. Jookseb kaaslane kelgul istumas.
		5. Laskub mäest alla kahekesi kelgul.		5. Juhib kelgu nõõrist ja jalgadega.	5. Laskub nõlvakust alla tagurpidi kelgul istudes.
Tants ja rütmika	1. Kõnnib, jookseb ja hüpleb rütmiliselt muusika järgi.	1. Sooritab imiteerivaid liigutusi muusika järgi.	1. Jäljendab liikumisega erinevaid rütme.	1. Kohandab oma liigutusi etteantud rütmiga.	1. Sooritab üheaegselt kaaslasega rütmiliikumisi.
	2. Sooritab õpetaja juhendamisel liigutusi muusika järgi erinevas tempos.	2. Plaksutab ja liigub vastavalt rütmile.	2. Liigub vastavalt muusika tempo kiirenemisele ja aeglustamisele.	2. Kasutab lihtsaid tantsusamme üksi ja rühmas tantsides.	2. Liigub enda tekitatud rütmi järgi ning vahelduva tempoga kiirelt aeglasele.
	3. Kasutab liikudes rütmipille juhendaja abil.		3. Liigub muusika järgi iseseisvalt ja vabalt.	3. Tantsib paaris lihtsamaid tantsusamme.	3. Väljendab liikumise kaudu emotsioone.
					4. Kasutab liikumisel loovalt erinevaid vahendeid (lindid, rätikuid, rõngaid jne).
Vaba aeg ja loodusliikumine	1. Matkab õpetajaga või vanematega looduses.	1. Algatab iseseisvalt mängu.	1. Kasutab spordi- ja mänguväljakute vahendeid sihipäraselt.	1. Suudab sõita tõukerattaga ja kahe rattalise rattaga.	1. Tegutseb iseseisvalt koduümbruse mängu- ja spordiväljakul.
	2. Teeb kaasa kuni 500 m pikkuse rännaku ja püsib kolonnis.	2. Tegutseb iseseisvalt lasteaia õuealal.	2. Sooritab rännakuid ja orienteerub koos õpetajaga.		2. Mängib lihtsamaid maastikumänge.

9 ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD

Õppekava uuendatakse vastavalt vajadusele, lähtudes sisehindamise tulemustest või haridusalse seadusandluse muudatustest. Õppekava arendavad lasteasutuse pedagoogid, kaasates vanemaid.

Õppekava kinnitab direktor pedagoogilise nõukogu ettepanekul, kuulates ära hoolekogu arvamuse.

Lapse arenguhindamine

Tabeli täitmisel kasutatavad värvilised täpid:

- - sinine – vajab lisaülesandeid, kuna on omandatud vastavas vanuses olevad oskused;
- - roheline – oskus on omandatud;
- - kollane – tuleb toime osaliselt või täiskasvanu abiga;
- - punane – ei tule ülesandega toime.

	Arenguvaldkond	Käitumise iseloomustus			Märkused
			Kuupäev	Kuupäev	
	ENESETEENINDAMINE				
2-3 a.	Sööb ise lusikaga, joob tassist				
	Tõuseb lauast alles pärast toidu söömist				
	Kasutab tooli (asetab õigele kohale ja õigesse suunda)				
	Läheb õigeaegselt wc-sse				
	Peseb käsi ja nägu				
	Kuivatab iseseisvalt käed ja näo				
	Tõmbab üles varrukad				
	Paneb särgi selga ja püksid jalga				
	Võtab seljast lihtsamad riided				
	Teeb lahti trukid				
	Koristab koos täiskasvanuga oma mänguasjad				
	Paneb koos täiskasvanuga riided oma kohale				
3-4 a.	Sööb ja joob iseseisvalt ja puhtalt				
	Peseb ise käsi enne sööki ja peale wc kasutamist				
	Pühib ise õigeaegselt nina				
	Kasutab tualettpaberit, tõmbab vett, pissib seistes (poisid)				
	Kammib juukseid peegli ees				

	Tuleb toime riietumise ja lahti riietumisega					
	Paneb kinni nõöbid, trukid, haagid					
	Paneb jalga sokid ja jalatsid					
	Asetab riided ettenähtud kohale					
	Riietumisel kasutab õiget järjekorda					
	Paneb ise õigesse kohta mänguasjad või vahendid					
4-5 a.	Hoiab õigesti lusikat ja kahvlit					
	Hoiab abiga korras oma välimuse					
	Aitab katta ja koristada lauda					
	Peseb vajadusel meeldetuletusega käsi					
	Vajadusel toob lapi (harja), pühib enda järelt					
	Ei vaja nina pühkimiseks meeldetuletust					
	Kõhimisel katab suu käega					
	Asetab ise riided nagisse, riidepuule, toolile					
	Teeb lahti ja paneb kinni nõöbid, lukud, pandlad jms.					
	Abistab täiskasvanut laua katmisel ja toa koristamisel					
	(toas, saalis, liivakastis, mänguväljakul)					
	Võtab lauas ise toitu, ulatab edasi					
5-6 a.	Teeb endale võileiva					
	Kasutab söömisel kahvlit ja nuga					
	Lõikab noaga pehmet toitu					
	Sööb puhtalt, korralikult, kiirustamata					
	Hoiab korras oma välimuse (juuksed ja riided)					
	Oskab siduda paelu					
	Paneb end ise täiesti riidesse					
	Vahetab vajadusel märjad riided kuivade vastu					
	Korrastab ise oma voodi ja magamisriided					
6-7 a.	Korrastab oma voodi, riidekapi ja lauasahtli					
	Peseb ja kuivatab end iseseisvalt					
	Riietub täiesti iseseisvalt, kõrvalise abita					
	Valib riietuse vastavalt ilmale ja olukorrale					

	Oskab vastata telefonile, anda vajalikku informatsiooni					
	Oskab kutsuda abi, kui on midagi juhtunud					
	Teab ohtusid seoses tule, elektri, liikluse ja veega					

	Arenguvaldkond	Käitumise iseloomustus			Märkused
			Kuupäev	Kuupäev	
	SOTSIAALNE ARENG				
2-3 a.	Jälgib teisi lapsi, mängib teiste kõrval				
	Oskab juhendamise järgi tuua teisest toast asja				
	Tahab teha asju iseseisvalt				
	Oskab/julgeb küsida abi				
	Laulab ja mängib muusika saatel (5-10 min.)				
	Matkib täiskasvanuid oma mängus				
	Käitub lihtsamate viisakusreeglite järgi (teretab, tänab, palub)				
	Kuulab lihtsaid lugusid (5-10 min.)				
	Väljendab oma emotsioone: tegevusega, sõnaga, näoilmega				
	Teab oma sugu (poiss, tüdruk)				
3-4 a.	Arvestab lihtsamaid mängureegleid				
	Küsib teiselt lapselt mänguasja				
	Kuulab juttu, laulab, mängib (10-15 min.)				
	Osaleb organiseeritud rühmategevustes (10-15 min.)				
	Täidab täiskasvanu korraldusi				
	Ootab oma järjekorda				
	Palub meeldetuletusel kaaslaselt andeks				
	Mängib ja suhtleb teiste lastega				
4-5 a.	Kannab ette õpitud luuletusi, laule ja tantse				
	Palub keerulisemates toimingutes abi				
	Vestleb täiskasvanutega				
	Ootab oma järjekorda, kannatab oma soovidega				
	Küsib luba teiste asjade kasutamiseks				
	Algatab mõnd tuttavat liikumis- või laulumängu				

	Töötab omaette mõne ülesande (mängu) kallal kuni 20 min.					
	Palub meeldetuletuseta kaaslaselt andeks					
	Käitub viisakalt					
	Oskab rääkida oma tunnetest					
	Oskab ennast tutvustada					
5-6 a	Osaleb vestluses (lapsed, täiskasvanud)					
	Osaleb aktiivselt 4-5-lapselises rollimängugrupis					
	Osaleb võistlusmängudes, oskab kaotada					
	Mängib lauamänge (doomino, täringumängud, kabe)					
	Peab kinni mängureeglitest, selgitab reegleid teistele					
	Viib iseseisvalt lõpuni alustatud tegevused					
	Kiidab, aitab, toetab või lohutab teist last					
	Ilmutab initsiatiivi erinevate tegevuste valikul					
	Oskab käituda viisakalt avalikes kohtades					
6-7 a.	On võimeline mängima omaette 20-30 min.					
	Hoiab ja kaitseb väiksemaid					
	Teab ohtusid ja oskab neid vältida					
	Mängib rolli- ja lavastusmänge (ka omaalgatuslikult)					
	Mõistab, et inimesed võivad olla erinevad					
	Algatab ise väljamõeldud reeglimänge					
	Suudab mängu kokkulepitud ajal lõpetada					
	On abivalmis, kaaslastega arvestav ja oskab teha koostööd					
	Avaldab ja põhjendab oma arvamust					
	Tahab ja julgeb esineda					
	Valitseb valdavalt oma emotsioone					
	Käitub vastavalt ühiselu reeglitele					

	Arenguvaldkond	Käitumise iseloomustus			Märkused
			Kuupäev		
	KOGNITIIVNE ARENG				
2-3 a.	Teab oma nime				
	Osutab ja nimetab esemeid				
	Esitab oma vajadusi ja soove verbaalselt				
	Saab aru ja kasutab kõnes sõna "ei"				
	Imiteerib täiskasvanu tegevusi				
	Tunneb huvi raamatute vastu				
	Tunneb ja nimetab kehaosi				
	Püüab avastada põhjusi ja tagajärgi (ehitab ja lammutab korduvalt)				
	Leiab kujundile vastava süvendi praktilise proovimise teel				
	Eristab esemeid ühe tunnuse järgi (värvus, suurus, kuju)				
3-4 a.	Üldistab, klassifitseerib esemeid ühise omaduse järgi (värvus, suurus, kuju)				
	Loendab kokku 1-3 eset (hulk-arv seos)				
	Mõistab kohamõisteid peal, all, üleval, sees, ees, taga, kõrval				
	Teab põhjus-tagajärg seost (2-3-osaline seeriapilt)				
	Paneb kokku kolmnurkseteks tükkideks lõigatud 3-osalise pildi				
4-5 a.	Tunneb kõiki kehaosi				
	Oskab otsustada, mis on pildil valesti selgelt kontrastsete tunnuste alusel				
	Reastab suuruse järgi 5 eset				
	leiab 4-liigse ja põhjendab				
	Leiab tasapinnalisele kujundile vastava kujuga eseme				

	Teab enamlevinud ameteid ja nende funktsioone					
	Teab ja nimetab kolmnurka, ruutu, ringi					
5-6 a.	Saab aru mõistetest nurgas, keskel, paremal, vasakul					
	Orienteerub ajas (eile, täna homme; liigendab päevaosi)					
	Kirjeldab esemete erinevusi välise tunnuse ja/või otstarbe alusel.					
	Täidab 3-osalise seostatud korralduse					
	Võrdleb hulki, lahendab ülesandeid hulkadega					
	Leiab kujundile vastava süvendi visuaalse kontrolli teel					
	Teab andmeid enda ja pereliikmete kohta (nimi, aadress, amet)					
6-7 a.	Reguleerib ja planeerib enda või teiste tegevusi					
	Orienteerub ajas (päevakava, nädalapäevad, kuud, aastaajad)					
	Täidab 3-osalise mitteseostatud korralduse					
	Tunneb numbreid 1- 12 ja loendab edasi ja tagasi					
	Oskab leida paar erisust ja sarnasust funktsiooni alusel					
	Orienteerub tasapinnal (paberi jaotamine)					
	Järjestab 5-6-osalise seeriapildi					
	Oskab analüüsida süžeepilte					
	Lahendab üheosalise matemaatilise tekstjutustuse					
	Oskab öelda kella täis- ja pooltunde					

	Arenguvaldkond	Käitumise iseloomustus			Märkused
			Kuupäev	Kuupäev	
	KOMMUNIKATSIOON, KEELE JA KÕNE ARENG				
	(kõnest arusaamine, suhtlemine, hääldamine, sõnavara, grammatika, lugemise ja kirjutamise esmased oskused)				
2-3 a.	Saab aru lihtsatest küsimustest (nt Mille peal sa istud?)				

	Saab aru tegevustest, mis on piltidel (nt Näita, kes magab?)				
	Saab aru kaheosalisest instruksioonist				
	Suhtleb täiskasvanuga esemelise tegevuse käigus				
	Esitab oma vajadusi ja soove				
	Hääldab õigesti mõnda üksikut lühikest sõna				
	Hääldab sõnades õigesti lihtsamaid häälikuid (a, e, l, o, u, p, m, t, l)				
	Kasutab oma kogemustega seostuvaid konkreetse tähendusega sõnu ~50				
	Kasutab kõnes "ei" sõna, saab aru selle tähendusest				
	Kasutab grammatiliselt vormistamata 1-2-sõnalisi lauseid				
	Vaatab koos täiskasvanuga pildiraamatuid				
	Vastab täiskasvanu suhtlemisalgatusele mingi tegevuse, hääliitsuse, sõnaga				
3-4 a.	Täidab kaheosalise korralduse				
	Saab aru lühikestest juttudest (toetudes piltidele)				
	Osaleb dialoogis				
	Loeb peast või kordab järele 1-2-realist luuletust				
	Väljendab oma soove ja vajadusi lausungiga, küsib infot				
	Vastab dialoogis olles küsimustele				
	Räägib endast mina vormis				
	Kasutab oma kõnes tuttavaid 1-2-silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris				
	Hääldab õigesti enamiku häälikutest (erandid r, s, k, õ, ü)				3-a. lapse hääldus tervikuna võib olla ebatäpne.
	Kasutab kõnes kõiki sõnaliike				Pikemate sõnade hääldamisel võib esineda lühendamist
	Kasutab tagasõnu all, peal, sees, ees, taga				
	Mõistab ja kasutab tuttavas tegevuses 3-5-sõnalisi lihtlauseid				
	Kasutab õigesti enamikku grammatikavormidest				

	Eristab kuulmise teel tuttavaid häälikuliselt sarnaseid sõnu üksteisest, osutades pildile					
	Vaatab üksi ja koos täiskasvanuga pildiraamatuid					
4-5 a.	Mõistab ja kasutab kõnes nii üld- kui ka liiginimetusi					
	Suhtleb meelsasti eakaaslastega koostegevuses					
	Küsib täiskasvanult palju küsimusi					
	Loeb peast või kordab järele 2-3-realist luuletust või liisusalmi					
	Räägib 2-3 lausega hiljuti kogetud emotsionaalsest kogemusest					
	Vastab küsimusele Miks? Millal? Kuidas? ja küsib neid küsimusi					
	Kasutab oma kõnes tuttavaid 2-3-silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris					
	Hääldab sõnades õigesti lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühendeid (-nt, -lt, -mp jne)					
	Kõne on võõrastele arusaadav					
	Kasutab kõnes objektide osade detailide nimetusi					
	Kasutab kõnes liht- ja liitlauseid					
	Kasutab kõnes õigesti tegusõna lihtmineviku vorme					
	Tunneb ära ja nimetab üksikuid tähti					
	Tunneb täiskasvanu häälimise või rõhutatud hääldamise abil					
	Kuulmise teel tunneb ära hääliku häälikute reas					
5-6 a.	Täidab 2-3-osalise seostatud korralduse					
	Algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi väljaspool tegevussituatsiooni					
	Esitab tunnetusliku sisuga küsimusi (Miks ta nii tegi? Kuidas teha?)					
	Loeb peast 4-6-realisi liisusalme, luuletusi					
	Kirjeldab täiskasvanu abiga olupilti ja annab edasi pildiseerial kujutatud sündmust					

	Jutustab nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3-5 lausega					
	Hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid					
	Hääldab õigesti 3-4-silbilisi tähenduselt tuttavaid sõnu					
	Kasutab kõnes antonüüme					
	Kasutab kõnes iseloomuomadusi ja hinnanguid väljendavaid omadussõnu					
	Ühildab sõnu arvus ja käändes					
	Tunneb iseseisvalt ära hääliku kuulmise teel häälikute reas					
	Tunneb abiga ära hääliku sõnas					
	Kirjutab õigesti üksikuid sõnu joonistähedega (nt oma nime)					
6-7 a.	Täidab kolmeosalise mitteseostatud korralduse					
	Räägib iseendast ja esitab küsimusi täiskasvanu kohta					
	Kasutab ja mõistab suhtlemisel nalja ja narritamist					
	Püsib teemas, vajadusel läheb kaasa teema muutusega					
	Hääldab oma kõnes ja etteõeldu kordamisel õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tähenduselt tuttavaid sõnu					
	Nimetab ühe õpitud kategooria piires vähemalt 2 sõna (nt lilled: tulp, roos)					
	Märkab ülesande täitmisel grammatikavigu täiskasvanu kõnes ja osutab neile					
	Häälib täiskasvanu abiga vähemalt 1-2 silbilisi sulghäälikuta ja häälikuühendita sõnu					
	Määrab hääliku asukoha (alguses, lõpus, sees)					
	Loeb üksikuid sõnu					
	Kordab täiskasvanu eeskujul eri vältes vähemalt kahest sõnast koosnevaid ridu (nt talu-tallu(II v) või tallu(II v)-tallu(III v))					

	Arenguvaldkond	Käitumise iseloomustus	Märkused
--	----------------	------------------------	----------

			Kuupäev		Kuupäev	
	FÜÜSILINE ARENG (üld- ja peenmootorika)					
2-3 a.	Lööb jalaga paigalt palli					
	Ehitab 5-6 klotsist torni					
	Oskab roomata või käpuli kõndida					
	Lükib esemeid pulgale ja nõõrile					
	Viskab palli endast eemale					
	Teeb punkte, jooni ja ringe					
	Värvib natuke rannet liigutades					
	Hoiab joonistusvahendit kolme sõrme vahel					
	Veeretab, patsutab, pigistab ja venitab plastiliini					
	Kõnnib trepil ilma täiskasvanu abita					
	Kõnnib kolonnis nõõri abil					
	Jookseb, käed kaasatud liikumisse					
3-4 a.	Liigub muusikarütmis					
	Hüppab (20-30 cm kõrguselt) maandudes kahele jalale					
	Ronib liumäest (redelist) üles ja sõidab alla					
	Rullib ennast põrandal					
	Oskab ehitada klotsidest (vastavalt otstarbele)					
	Laskub trepist ilma vahesammuta					
	Hoiab ühel jalal tasakaalu					
	Viskab ja püüab palli kahe käega kinni					
	Lõikab kääridega paberit					
	Joonistab kujundeid šablooni järgi					
	Voolib savist ümar- ja piklikku vormi					
	Jookseb ümber takistuste, vahetades suunda					
	Kõnnib päkkadel ja kandadel					
4-5 a.	Kõnnib poomil või kitsal pingil					
	Hüppab kukkumata edaspidi ja tagurpidi					

	Kirjutab üksikuid suuri joonistähti (oma nimetähed)					
	Teeb abiga kukerpalli ette					
	Viskab palli ühe käega					
	Põrgatab ja püüab kinni palli					
	Joonistab lihtsaid, äratuntavaid asju					
	Lõikab ja kleebib lihtsaid kujundeid					
	Voolib kujukesi 2-3 osast					
	Sõrmemängude ajal liigutab iga sõrme eraldi					
	Oskab galoppsammu					
5-6 a.	Jookseb üle takistuste					
	Oskab käsitleda spordivahendeid					
	Hüppab keksu					
	Kõnnib kõrgendil: edaspidi, tagurpidi, külge ees					
	Oskab kiikudes endale hoogu anda					
	Rebib paberist lihtsaid kujundeid					
	Oskab hüpaksammu					
	Ajab sõrmed harali, puudutab põidlaga igat sõrme					
	Värvimisel püsib joone sees					
	Murrab paberi kokku pooleks ja diagonaali mööda					
	On omandanud õige pliiatsihoiu					
	Lõikab ja kleebib korrektselt					
	Kasutab pliiatsiteritajat					
	Kirjutab oma nime suurte joonistähedega					
	Oskab haamriga naela pihta lüüa					
6-7 a.	Hoiab tasakaalu ühel jalal					
	Oskab liikuda libistava sammuga (sõita suuskadel)					
	Oskab hüpata kaugus-, kõrgushüpet					
	Suudab vee peal püsida ning mõne tõmbe ujuda					
	Oskab lihtsaid tantsusamme					
	Hüppab hüppe- ja hoonõoriga					
	Keerab võtmega ukse lukku ja lukust lahti					

	Viskab palli üles ja püüab kinni					
	Puudutab ülepea vastaspoolset kõrva					
	Suudab rütme järele plaksutada või koputada					
	Oskab palmikut punuda					
	Oskab lõnga kerasse kerida					
	Ajab lõnga läbi sukanõela silma					
	Oskab silma pilgutada					

Edastamiseks üldhariduskoolile

Kuupäev

KOOLIVALMIDUSKAART

Lapse nimi:

Sünniaeg:

Lasteasutus: Pärnu Tammsaare Lasteaed

Kodune keel:

Lasteasutuses viibimise aeg:

1. Üld- ja peenmotoorika

--

2. Eneseteenindus

--

3. Huvid ja motivatsioon

--

4. Mäng ja sotsiaalsed oskused

--

5. Eeloscused emakeeles ja matemaatikas

--

6. Koolieelses lasteasutuses rakendatud tugiteenused

--

7. Kokkuvõtte lapse koolivalmidusest

Lapse arengu tugevad küljed	Arendamist vajavad küljed, soovitus
-----------------------------	-------------------------------------

--	--

Arvamus koolivalmiduse kohta:

--

Õpetajad:

Eripedagoog:

Direktor:

Lapsevanem:

ARENГУVESTLUSE KOKKUVÕTE

Vestluse kuupäev .....

Lapse nimi: ..... Vanus: .....

Vestlusel osalesid:

õpetaja(d) .....

lapsevanem(ad) .....

Tugevad küljed:	
Arendamist vajavad küljed:	
Soovitusi edaspidiseks	

Õpetaja(d): ..... Lapsevanem(ad) .....

.....

.....

INDIVIDUAALNE ARENDUSKAVA

Lapse nimi:

Lapse sünniaeg:

Lapse vanus:

Pärnu Tammsaare Lasteaias käib alates:

Arendustöö üldeesmärgid (miks, mis suunas ja kuhu soovitakse jõuda):

1.

	EESMÄRGID PERIOODI LÕPUKS	Märkused
	KOGNITIIVNE ARENG	
	SOTSIAALNE ARENG	
	KOMMUNIKATSIOON, KEELE JA KÕNE ARENG	
	FÜÜSILINE ARENG (üld- ja peenmotoorika)	
	ENESETEENINDAMINE	

Soovitus lapsevanemale:

IAK eesmärkide täitmine toimub õpetajate, õpetaja abi, logopeedi ja lapsevanema(te)ga koostöös

Kuupäev:	
Õpetajad:	
Logopeed/eripedagoog:	

Lapsevanem(ad):	
-----------------	--